

Edb-forsikring

af **Karsten Ribbjerg Erichsen**, cand. jur.

Karsten Ribbjerg Erichsen

De sidste 20 år er der skrevet en del om edb og edb-ret med vægt på emner som køb, vedligeholdelse, ansvar, rettigheder og sikkerhed. På forsikringsområdet har der derimod ikke været en nævneværdig forskning eller produktion af litteratur. Denne specialafhandling fra Københavns Universitet januar 1999 analyserer den eksisterende erhvervsmæssige edb-forsikring eller edb- og svagsstrømsforsikring, som dækker 1) maskinen, 2) oplysninger og 3) ekstraomkostninger. Indvendingen mod forsikringen er, at selskabernes ansvar er meget begrænset, og dette på trods af, at der er tale om en all risk-forsikring. Dækningsomfanget minder på visse punkter om den kombinerede løsøreforsikring, og det er derfor tvivlsomt, om edb-forsikringen i sin nuværende form er optimal.

Edb-sikkerhed er et bredt begreb, og forsikringer er bare en brik i det store puslespil. Edb-forsikringen bør tage højde for nogle af risikofaktorerne og dække sin del af området. En forsikring kan selvfølgelig ikke erstatte back up eller andre former for elektroniske eller fysiske sikkerhedsforanstaltninger, men edb-forsikringen bør afbøde nogle af de økonomiske konsekvenser ved anlæggets nedbrud eller ødelæggelse.

1. Indledning og afgrænsning

Udviklingen af elektronisk databehandling (edb), omfattende maskiner (hardware) og programmer (software), har været og er en udvikling i enorm hast. Til sammenligning ville en tilsvarende udvikling for bilmærket Rolls Royce have medført, at den i dag kostede 20 kr., kørte 300.000 km. pr. liter benzin og var så lille, at der var plads til 2 i et knapenålshovede. Siden den første egentlige computer så dagens lys i 1946, er edb-sektoren

eksploderet og spiller i dag en central og dominerende rolle i samfundet. Den revolutionerende computerteknologi har naturlig medført nye problemstillinger. Det gælder f.eks. edb-kontrakter, ansvar og sikkerhed, men også på forsikringsområdet opstår der nye behov og produkter som følge af, at virksomhedernes risici ændrer karakter. Et væsentligt nyt fareelement ved edb-behandling udgøres af den afhængighed af elektronikkens funktionsdygtighed, der opstår, når data og arbejdsrutiner overlades til edb-systemer.

Udviklingen af edb-forsikringsprodukter har ladet vente på sig. Den spæde begyndelse af et selvstændigt forsikringsprodukt skete omkring 1975. Dengang begyndte edb-teknologien at blive tilgængelig for almindelige virksomheder, hvorimod den i første halvdel af sin historie var forbeholdt store og ressourcestærke virksomheder. Dette forhold er en del af forklaringen på, at edb begyndte at blive taget alvorlig som selvstændig genstand for forsikring. I dag er forsikringsmuligheden alligevel ikke udbredt eller almindelig kendt og dækker heller ikke området godt nok. Muligheden for individuelle forsikringer eksisterer dog altid, men det er ikke først og fremmest det, der tænkes på, når edb-teknologi diskuteres i virksomhederne. En typisk virksomhed bruger ikke uden videre tid og penge på forhandling af særlige aftaler med forsikringsselskabet, men kan forventes seriøst at ville vurdere en eksisterende forsikring dækkende et reelt og synligt behov.

Den trods alt foreliggende edb-forsikring har været udbudt og anvendt gennem nogle år. Indhold og dækningsomfang vil i det følgende blive analyseret, ligesom også det spirende forsikringsmarked mod edb-kriminalitet vil blive berørt.

Derimod vil de ansvarsforsikringer, som tegnes i forbindelse med edb, ikke blive behandlet. Emnet er begrænset til at omhandle virksomhedens forsikringsmulighed mod risikoen for, at edb-systemet bliver ude af stand til at fungere. Det interessante ved analysen hænger sammen med den nævnte udvikling og afhængighed af edb-teknologien.

Som grundlag for arbejdet benyttes 4 selskabers forsikringsbetingelser: Codan ER1-E, Kgl. Brand (nu Skandia) 60-72 og 60-02, Pfa-skade 82-3 og Tryg (nu Tryg-Baltica) 239-10, hvortil der ofte vil blive henvist. Kopi af betingelserne kan fremskaffes ved at rette henvendelse til forfatteren på telefon +45 33 92 43 81 eller ved e-mail: kre@fstyr.dk.

Metoden er følgende: De omtalte forsik-

ringsbetingelser analyseres, men alle bestemmelser kan dog ikke behandles lige indgående. Jeg har endvidere udvalgt nogle emner, der er karakteristiske for forsikringen, og som berører generelle forsikringsretlige spørgsmål. Nysgerrigheden har især gået på, hvordan selskaberne har udformet og opbygget en forsikring, der er rettet mod edb: Hvilke genstande omfattes, hvilken risiko overtages, hvad undtages, hvilke krav stilles, og hvilke tab erstattes?

2. Edb-forsikring

Begrebet "Edb-forsikring" skal forstås snævert. Det dækker over en bestemt type forsikring, der grundlæggende må betegnes for en kaskoforsikring af edb-udstyr.

Forsikringen koncentrerer sig om skader på den forsikrede genstand (kasko), hvilket forklares med, at forsikringen har taget sit udspring i de traditionelle tings-, skades- og bygningsforsikringer. Visse elementer bærer derfor præg af en tankegang, der hører de traditionelle forsikringer til, herunder især maskinkaskoforsikring, og indholdet er påvirket af den oversættelse, der i begyndelsen fandt sted fra udenlandske forsikringsbetingelser.

Der er i dag fortsat tale om et nicheprodukt i forsikringsbranchen, men produktet har udviklet sig siden starten. Bent Torp 1992 s. 82 f redegør således for en ny skadedefinition, men i de foreliggende betingelser, indhentet i begyndelsen af 1998, er der tale om den gamle skadedefinition, se under 22.2.

Edb-forsikring kan være en tilvalgsmulighed til den eksisterende erhvervsforsikring. Dette ses af forsikringsbetingelserne hos Codan, hvor Edb-kaskodækningens betingelser udgøres af de selvstændige betingelser herfor og af Fællesbetingelserne for Erhvervsforsikringen. En anden form for edb-forsikring er at udarbejde tilføjelser til virksomhedens brand-, tyveri-, vandskade-, ansvars-

og drifttabsforsikringer, men så er der ikke tale om et selvstændigt forsikringsprodukt. Endelig er der mulighed for at lade edb-udstyret være omfattet af en generel all risks-forsikring for hele virksomheden.

Edb-forsikring vil normalt blive tegnet af anlæggets ejer, men det kan tænkes, at en lejer eller bruger har pligt til dette. Det skal dog her slås fast, at *forsikringstager* betegner den person, der indgår aftale om forsikringen og dermed afgiver risikoplysninger og hæfter for præmien. *Sikrede* er den eller de personer, der ved skade på genstanden lider tab og derfor har krav på forsikringsydelsen. Dette vil typisk også være ejeren, men panthavere er en anden mulighed.

Inden vi når til den konkrete analyse, vil jeg opridsede den forsikringsretlige kulisse for udvikling af edb-forsikring: Der er tale om en ikke lovpligtig forsikring, og selskabet kan derfor som udgangspunkt frit bestemme, hvilken risiko det vil overtage.

Forsikringsaftaleloven (fal.) opsætter ikke snævre rammer for udviklingen af en tingsforsikring indenfor et nicheområde som her, men visse præceptive bestemmelser, f.eks. fal. §§ 39, stk. 1, og 51, stk. 3, kan ikke fraviges, ligesom de almindelige fortolkningsprincipper i forsikringsretten finder anvendelse. Eksempel på sidstnævnte er uklarhedsreglen/koncipistreglen: Når forsikringsselskabet ensidigt har opstillet betingelserne, kræves der en klar og præcis angivelse af forsikringsvilkårene. Dette vil være anvendeligt for edb-forsikringen: Uklarhed kommer selskabet til skade.

Ved udvikling af et forsikringsprodukt er sandsynligheden for forsikringsbegivenhedens indtræden afgørende for udformning af selskabets ansvarsområde og dermed præmiens størrelse. Præmieberegning er ofte resultatet af en ren matematisk metode: en vis promille af forsikringssummen. Hvor stor denne faktor skal være afhænger af risikoen for forsikringsbegivenheden. Grundtanken er:

Kan der opstilles faste rammer, som giver forudberegnelighed, er det i princippet muligt at forsikre alt.

Usikkerhedselementer kan dog ikke elimineres helt. Forsikringsselskabet prøver at basere sin præmieberegning på, at de faktorer, der øver indflydelse på risikoen, holdes mest muligt konstante. Nogle af faktorerne er forsikringstageren nærmest til at kende eller påvirke. Dette gælder forsikringsgenstanden. Forsikringsselskabet opstiller derfor betingelser for forsikringstageren/sikrede, der skal værne selskabet mod et urigtigt risikobillede. I ulykkesforsikring giver dette sig udslag i, at der ved tarifiering lægges vægt på sikredes erhverv. For edb-forsikringen kunne man forestille sig krav om vedligeholdelse og sikkerhedsrutiner, jf. under 25.1. Andre faktorer vil være forsikringstageren uafhængige. De må vurderes ud fra erfaring, men troværdige statistikker kræver kendskab til udviklingen over en længere periode. Risikoen er derfor særlig svær at vurdere på et område, hvor erfaringsgrundlaget er lille, hvilket reflekteres i en større præmie.

Man kunne forestille sig, at domstolene ville være progressive i deres fortolkning af forsikringsbetingelserne, når det gjaldt et nyt forsikringsområde. Der er ingen store statistikker med følsomme præmie- og risikokalkulationer at tage hensyn til. Selskaberne bør dog med rette kunne påberåbe, at deres frihed til at udforme betingelserne ikke må udhules af en fortolkning, der, uanset hvor velmenende den er, f.eks. strider mod ordlyden i forsikringsbetingelserne. Hele systemet undergraves, hvis en risiko, selskabet ikke ønsker at overtage, alligevel kan medføre erstatningskrav. Det er afgørende for hele forsikringstankens overlevelse, at der over en længere periode opnås balance mellem det ansvar, selskabet påtager sig/pålægges af domstolene, og de antagelser om skadeomfang, som præmieberegningen bygger på. Når et selskab undtager en fare, er der ofte en sammen-

hæng med den beregnede præmie.

I fremtiden forventes det, at edb-området får et større erfaringsgrundlag, og at den tekniske udvikling, med bl.a. software-certificering og mere driftsikre anlæg, giver mulighed for en bedre risikobedømmelse og dermed billigere forsikring. Når der er tale om en kaskoorienteret forsikring, er det vigtigt at fremhæve, at der på edb-området er sket et drastisk fald i værdien af maskinerne, jf. eksemplet med Rolls Royce under 1. Derimod er værdien af software steget tilsvarende, så man har bevæget sig fra en andel af de samlede udgifter ved edb-udrustning til programudvikling på 60% i 1980'erne til en andel på over 90% af de samlede udgifter i dag. Denne udvikling må gøre kaskoforsikringen billigere, men måske også mere uinteressant, medmindre softwaredækningen udvides, eller der kombineres med andre typer dækning, f.eks. mod hackere.

2.1 Dækningstyper

Edb-forsikring opbygges af 3 moduler. Vigtigst er basisdækningen, kaldet kaskodækning eller edb- og svagstrømsforsikring, der kan udvides med 2 yderligere dækninger: meromkostnings- og databæredækning. De sidstnævnte kan betragtes som et supplement til virksomhedens driftstabsforsikring.

Indbyrdes er de forskellige produkter afstemt således, at de dækker hver sine typer skader eller tab. Afgrænsningen mellem dem sættes bl.a. ved at afskære krav under én dækningsform, som der kunne have været opnået dækning for under en anden. Pfa pkt. 4.30 vedrørende meromkostningsdækningen er et godt eksempel på dette: "Omkostninger og udgifter, som er – eller kunne være – dækket under en Databæreforsikring ... erstattes ikke".

Edb-forsikring tilbydes også virksomheder som et supplement til eller afløsning af en sædvanlig erhvervsforsikring. En fuldstændig edb-forsikring vil omfatte alle 3 moduler,

hvilket er det normale. Opbygningen af forsikringerne understreger, at basisformen (kaskodækning) skal tegnes. Nedenfor vil de 3 blive nærmere analyseret.

21.1 Kaskodækning

Et edb-anlæg er en maskine, og det falder derfor naturligt at tænke på en traditionel maskinforsikring som tilstrækkelig til at tilfredsstille det forsikringsmæssige behov. Når der alligevel eksisterer en selvstændig edb-kaskodækning, er forklaringen, at der er forskel på produktionsmaskiner og administrationsmaskiner. Edb-anlæg defineres som hørende til den sidstnævnte kategori. Der tænkes på den selvstændige enhed (computeren) med terminal (skærm), tastatur, printer og andre med computeren forbundne ydre enheder og anlæg. Industriens produktionsmaskiner er ofte styret af computerteknologi, men de udgør en integreret del af maskinen ("robot") eller evt. som løse enhed ("kontrolrum"). Afgørende er computerens formål: Er det konstrueret til at styre produktionsmaskiner, og dermed dækningsbidragsskabende, eller ej? Forsikring af produktionsmaskiner sker ved den traditionelle maskinkaskoforsikring.

En af grundene til at skelne mellem edb-anlæg og produktionscomputere er, at skader/tab har forskellig karakter. Produktionen vedrører en helt anden del af virksomheden end administrationen, hvorunder hører f.eks. bogholderi, løn, kartotek, handelsforbindelser og kommunikation. Edb-anlæg kræver særlige driftsbetingelser og forholdsregler for at kunne fungere og opfylde sikkerhedskrav. Der er tale om en høj værdikoncentration for nogle genstande, der er meget sårbare overfor omgivelserne. Når edb-teknikken går i stykker, kræves i dag specialiseret hjælp udefra på grund den komplicerede teknik.

Edb-kaskodækning er kun mulig for edb-anlæg, der fungerer uden direkte sammenhæng med den produktionsmæssige del af virksomheden. Foruden den traditionelle pc

med udstyr, omfatter dette også tyverialarmer, telefonsystemer mv. For at klargøre, at alle ikke-produktionsmæssige elektroniske maskiner kan omfattes, er navnet på forsikringen til tider edb- og svagstrømsforsikring.

Sondringen mellem administrative og produktionsmæssige edb-systemer fremgår ikke af forsikringsbetingelserne. Derimod fremgår det af policen, hvilke maskiner, der er forsikret under edb-kaskodækningen. Opregningen på policen er meget vigtig. En nøjagtig angivelse er nødvendig, da listen er udtømmende. Det er alene de specifikt opregnede maskiner, der omfattes af forsikringen jf. f.eks. formulering i Kgl. Brand pkt. 110.10: "... dækker beskadigelse af de forsikrede maskiner ...".

Ved hyppig udskiftning af maskiner kunne det tænkes, at policen burde være af mere generel karakter eller eventuelt indeholdt en bestemmelse om medforsikring af nye maskiner (investeringer) i løbet af året. Et sådant system kendes fra indeks- og investeringsforsikringsformen i løseforsikring. Formålet er at opnå, at forsikringen omfatter tilgang og udskiftning af maskiner uden påtegning af eller tillæg til policen. Denne forsikringsform kan dog ikke overføres ukristisk, men må tilpasses det forhold, at edb-anlæg hurtigt taber i værdi, jf. under 3.1.

Kaskodækning omfatter skade på de forsikrede genstande. Formålet er, at sikrede skal stilles, som om skaden ikke var indtruffet, sml. princippet i fal. § 39, stk. 1.

Fal. §§ 36 og 37 indeholder bestemmelser om, hvilken værdi en ting har på tidspunktet for forsikringsbegivenheden. Der er alene tale om dækning af den værdi, der knytter sig til selve tingen, og ikke for afledte tab som f.eks. driftstab. Derfor må tegnes særlig forsikring. Meromkostnings- og databærerdekningen dækker dog visse afledte tab i forbindelse med skade på edb-anlæg.

Edb-anlægget skal bringes i samme stand som før skaden indtraf. Dette kan ske ved

reparation eller udskiftning. Selskabet afgør hvornår det ene er at foretrække frem for det andet. Eftersom reparation af edb-udstyr er bekosteligt, og da maskinerne hurtigt falder i pris, vil det ofte kunne betale sig at udskifte hele anlægget.

Efter princippet om at holde sikrede skadesløs, vil der også være udgifter ud over anskaffelsesprisen, som er erstatningsberettigede. Dette gælder udgifter, som sikrede ellers ikke ville have pådraget sig.

Codan er mere specifik end de andre, hvad angår hvilke ting, der dækkes. Ifølge Codan Edb-kaskodækning pkt. 7 og 9 omfatter forsikringen elektriske installationer, hjælpeanlæg, løse datamedier, løse standardprogrammer og udgifter til installation og klargøring af udstyr og hjælpeanlæg. Om de øvrige dækker i samme omfang er usikkert, men for så vidt angår anlæg, programmer og medier, skal disse altid anføres specificeret på policen for at opnå dækning. Særligt tilpasset eller udviklet software henvises til databærerdekningen. Skadeopgørelse uddybes under 3.1 og 3.3.

21.2 Meromkostningsdækning

Denne forsikringsmulighed knytter sig til kaskodækningen. Kun dækningsberettiget skadebegivenhed under edb-kaskodækningen kan medføre erstatning under meromkostningsdækningen. Codan Edb-meromkostning siger i pkt. 3 "... omfatter ... meromkostninger ... på grund af en skade, der er erstatningsberettiget i.h.t. policens Edb-kaskodækning".

De 2 typer dækning finder derfor anvendelse ved de samme erstatningsberettigede forsikringsbegivenheder. Forskellen består i en udvidelse af erstatningsberettigede tabsposter i forhold til kaskodækningen. Den forsikrede interesse udvides til at omfatte omkostninger, der ekstraordinært pådrages for at undgå eller forkorte afbrydelse og forstyrrelse af driften. Eksempelvis kan nævnes ekstra personaleudgifter, flytteudgifter til og fra midlertidige

lokaler og leje heraf samt leje af andet anlæg. Pfa, Tryg og Codan er enslydende, når det gælder den nøjagtige formulering af dækningsområdet. Udgifterne skal være nødvendige, rimelige og dokumenterede, hvilket må anses at stemme overens med almindelige regler for erstatningsberegning ved skadesforsikring: Kun det reelle tab dækkes, og der må ikke tjenes på erstatningen, jf. fal. §§ 36-39. Kgl. Brand undlader ordet "rimelige" (pkt. 110.10), hvilket ikke bør udgøre nogen reel forskel, men sammenholdes det med, at Kgl. Brand ikke anfører nogle eksempler på hvilke udgifter, der er meromkostninger, er der skabt en usikkerhed, som i tvivlstilfælde kan komme Kgl. Brand til skade i forhold til de øvrige selskaber. Kgl. Brand anfører alene "sådanne nødvendige og dokumenterede meromkostninger, der er en direkte følge af beskadigelse af de forsikrede maskiner ved ...".

Omkostninger, der under alle omstændigheder ville være blevet afholdt, dækkes derimod ikke. Virksomheder med højt specialiseret computerteknologi vil normalt, som et led i det almindelige sikkerhedsprogram, indgå aftaler med andre om lån af udstyr i nødsituationer. Det kan tænkes, at dette kun er muligt at realisere ét andet sted i landet, hvorefter meromkostningsdækningen vil erstatte rejse-, hotel- og fortæringsudgifter efter de konkrete omstændigheder. Kan arbejdet kun udføres om natten, hvor det lånte udstyr er ledigt, vil udgifter til nattilæg blive erstattet, men den løn, virksomheden normalt ville have afholdt i perioden, erstattes ikke.

Som noget særligt indeholder meromkostningsdækningen bestemmelser om karenstid. Det vil sige, at meromkostninger ikke erstattes før efter f.eks. 2 døgn efter forsikringsbegivenheden. De konkrete betingelser fremgår af policen.

Meromkostningsdækning gælder kun for en bestemt dækningsperiode ved skadetilfælde, f.eks. 3 eller 6 måneder, der eventuelt kan forlænges. Dækningsperiodens længde vil

påvirke præmieberegningen. Det vil ikke altid være rentabelt at tegne en lang periode for forsikringstageren. Når forsikringsbegivenheden indtræffer, vil en lang dækningsperiode medføre, at anlægget med stor sandsynlighed vil være erstattet/repareret inden periodens udløb, og sikrede vil derfor ikke få fuld valuta for pengene. Om dækningsperiode jf. note 18.

På denne baggrund kan meromkostningsdækning betragtes som en form for supplement til virksomhedens driftstabsforsikring. Der er tale om at erstatte afledte udgifter efter en skade på virksomhedens edb-udstyr, men eftersom der ikke er tale om produktionsmaskiner, vil driftstabsforsikringen ikke dække udgifter af nævnte karakter. Meromkostningsdækning kræver, at udgifterne faktisk afholdes, og står på den måde som sikkerhed for, at virksomheden kan videreføres efter en forsikringsbegivenhed.

21.3 Databærerdækning

I overensstemmelse med princippet for tegning af meromkostningsdækning er databærerdækning en tilvalgs mulighed til den grundlæggende kaskodækning. Erstatning under databærerdækningen kan alene opnås ved forsikringsbegivenheder, der er erstatningsberettigede under kaskodækningen. Dette fremgår af Codan Databærerdækning pkt. 3, Tryg pkt. 13 og Pfa pkt. 5.10. Undtagelsen findes hos Kgl. Brand: Databærerdækning eksisterer ikke som selvstændigt produkt. Derimod fremgår følgende af kaskodækningen pkt. 120.20: "Omkostninger ved genoprettelse af data (erstattes ikke), medmindre det fremgår af policen at denne risiko er medforsikret." Databærerdækning tegnes altså ved en påtegning af policen.

Databærerdækningens indhold fremgår af den netop citerede undtagelsesbestemmelse hos Kgl. Brand. Omkostninger, der følger af, at indlagte data må reproducere, dækkes. Det er altså ikke selve databærerne, men data,

der dækkes. Det er ikke indlysende, om dette også omfatter programmer. Sprogligt betyder "data på elektroniske databærende medier" alle oplysninger på medierne, både de indtastede oplysninger og de programmer, oplysningerne er indtastet i. Programmerne er netop også indlagt eller "indtastet" i mediet.

Definitionen af databærende medier er vigtig. Kgl. Brand medtager under "Definitioner" en fyldig beskrivelse, der gør meget ud af at sondre mellem computer-mediet og papir-mediet. Trygs definition er mere moderne og fremgår af tillæg M266 om software-forsikring: "En fællesbetegnelse for medier, på hvilke data kan skrives, opbevares og genlæses elektronisk." På denne baggrund skal databærende medier forstås som alt, hvor der lagres data. Dette gælder såvel løse som faste medier, herunder CD-rom, løse disketter eller harddiske. Tvivlen opstår som følge af Trygs efterfølgende sætning i nævnte tryksag: "De er omfattet af forsikringen, hvis det er muligt for *brugeren* at udskifte dem." Dermed vil data på stationære harddiske, hvor programmerne typisk er, være uden dækning modsat data på for brugeren *flytbare* diske og harddiske. Begrænsningen bør derfor kun læses som gældende under software-forsikringen, og ordlyden hos Codan Databærer-dækning pkt. 5, Pfa pkt. 5.10 og Kgl. Brands brede definition peger heller ikke på en sådan begrænsning.

Trygs refererede ordforklaring viser vej til næste vigtige element for forståelsen af indholdet af databærer-dækningen: "De (databærende medier) er *omfattet* af forsikringen" (min fremhævning). Under databærer-forsikringen er der som nævnt slet ikke tale om forsikring af de databærende medier, hvilket igen understreger, at Trygs ordforklaring alene er anvendelig under software-forsikringen. Betegnelsen databærer-dækning er egentlig misvisende, når der reelt kun er tale om at erstatte reproduktion af data og programmer. Disketter eller andre mediers værdi i uskre-

ven stand dækkes ikke uden en specifik angivelse på policen for kaskodækningen. Dette fremgår af Codan Databærer-dækning pkt. 4 og Tryg pkt. 14.22. Pfa gør det helt klart i pkt. 6.21: (forsikringen dækker ikke) "den reelle værdi af elektroniske databærende medier i uskreven stand, medmindre denne er inkluderet i forsikringssummen under EDB- og Svagstrømsforsikringen, (forsikringen dækker ikke, min tilføjelse) den særlige værdi, som måtte knytte sig til skrevne data (jf. dog dækning i.h.t pkt. 5)." I pkt. 5 er netop databærer-dækning beskrevet.

Harddiske vil som regel, som et centralt led i et edb-anlæg, blive angivet på policen for kaskodækning-en. Det modsatte gør sig gældende for de løse databærende medier, der løbende indkøbes under brug af anlægget. Hertil må erindres, at løse medier har en relativt lille stykværdi, men at større mængder kan nå op i en værdi af en vis størrelse. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, at der skal bruges så megen energi på at undtage dem fra dækning eller eventuelt påføre dem policen.

De erstatningsberettigede poster beskrives som "omkostninger og udgifter". Dette må omfatte løn- og personaleudgifter eller konsulentbistand, og vedrørende programmer må udgifter til fremstilling af nye programmer være omfattede. Specialudviklede og tilpassede programmer er meget dyre, men programmøren vil som regel have en kopi (original) af materialet. Der stilles ikke betingelser om sikkerhedskopier i forsikringen, jf. under 25.1. Standardprogrammer, f.eks. styresystemer, vil som nævnt under 21.1 være dækket under kaskoforsikringen. Hvor langt de erstatningsberettigede omkostninger rækker, er uvist. Omkostninger til lokaleleje dækket af meromkostningsforsikringen, kan ikke kræves under databærer-dækningen. Det er kun direkte udgifter til reproduktion af data, der dækkes herunder.

Indvendingen mod databærer-dækning er,

at den ikke erstatter databærene, hvilket navnet ellers antyder. Det er alene lagrede data, der omfattes. At sikre sig mod, at data går tabt, er en nærliggende og ofte påpeget ting fra alle i edb-branchen. De fleste virksomheder vil uden større vanskeligheder være i stand til at udføre back up (sikkerhedskopi) af programmer og data. En gemt original af programmerne vil ligeledes være en sikkerhed for, at man altid har programmerne at starte op med igen. Dermed er dækningen kun interessant for en lille gruppe virksomheder, hvor det er praktisk umuligt at gennemføre back up-rutiner af værdi; Andersen 1998 s. 263 nævner til eksempel visse finansielle institutioner. Holdes der fast i den værst tænkelige situation, hvor alt materiale forsvinder samtidig: fabrikken nedbrænder totalt, og alt går tabt uanset alle gængse sikringsmetoder, vil dækningen være relevant. Situationen kan også være, at der begås fatale fejl i forbindelse med back up funktionen. Et virkeligt tilfælde af dette bestod i, at den ansvarlige edb-medarbejder klaskede sikkerhedsdisketter op på indersiden af et pengeskab ved hjælp af magnetisme, der uheldigvis også medførte, at disketterne blev slettet.

Et andet navn for databæredækning kunne f.eks. være "software- og database eller "data-dækning".

2.2 All risks

Ved beskrivelsen af en forsikrings dækningsområde er parterne i forsikringsaftalen som udgangspunkt fritstillede. Fal. opsætter ikke snævre rammer for hvordan dækningen skal være, jf. under 2. Dette skyldes blandt andet, at udviklingen på forsikringsmarkedet skal kunne følge udviklingen i samfundet, således at nye forsikringsprodukter kan tilpasses markedets behov og ønsker. Dette er særligt aktuelt for specialforsikringer, der knytter sig til en bestemt genstand. Det kan f.eks. være forsikring af et værdifuldt musikinstrument. Fal. indeholder dog visse regler om

dækningsområde i §§ 79-88. Vedrørende sø- og transportforsikring bestemmes i fal. § 60 jf. § 77, at der dækkes mod enhver art af fare.

At dække mod "enhver fare" betegnes som all risks-forsikring. Forsikringsformen benyttes i voksende grad ved udviklingen af nye forsikringsprodukter. Forsikringen knyttes til en bestemt genstand, der beskyttes mod enhver fare. Forsikringsformen har vundet indpas også indenfor husejer- og motorkøretøjsforsikring, jf. nedenfor.

All risks-forsikringens opståen skal forklares med industrialiseringen og det dermed opståede behov for forsikringer, som dækker andet end brand-, tyveri- og vandskader. Der opstod ønske om en bredere dækningsform, som i Danmark første gang blev fremsat af det amerikanske firma Veedol. Forsikringsselskaberne begyndte herefter at påtage sig udvidede risici i forhold til tidligere tiders forbehold. Det gjaldt f.eks. undtagelsen om oversvømmelse, civile uroligheder, haglskader, hærværk, svideskader mv. De velkendte begrænsninger opløstes, og realisation af sætningen "alt kan forsikres, det er alene et spørgsmål om præmiens størrelse" nærmede sig. Ingen forsikring vil dog kunne tegnes mod alle former for skader; præmien ville blive meget høj. Dette gælder også all risks, der således indeholder mange forbehold, som er genstand for den følgende behandling.

22.1 Generelt

Når dækningsområdet for en forsikring skal fastslås, benyttes ofte hjælpebegrebet forsikringsbegivenhed. En forsikringsbegivenhed er ikke ensbetydende med, at erstatning udbetales, men begivenheden er *muligvis* dækket under forsikringen. Ved første øjekast fremtræder den som dækket. Begivenheden er *egnet* til at udløse erstatning, men en nærmere analyse kan medføre det modsatte. Det er vigtigt i denne vurdering at se på årsag til begivenhed og årsag til skade. Hvordan begivenheden indtrådte, og hvad der var årsag til

skaden, er ofte 2 sider af samme sag, men kan med forsik-ringsteknisk fordel skilles ad. Forsikringsbegivenheden er mellemstationen mellem de 2 punkter. Fortolkning af forsikringsaftalen er derfor vigtig vedrørende hvilke begivenhedsårsager og hvilke skader/tab, der dækkes. Resultatet opnås ved at analysere den ansvarsbærende bestemmelser og ansvarsfraskrivelserne, der begge kan berøre såvel årsager som skader.

En all risks-forsikring ophæver i første omgang problemet med at udfinde hvilke årsager/farer, der dækkes. Alle årsager er netop dækket. Forsikringen beskytter interessen i, at genstande ikke bliver skadet, uanset hvordan. Forsikringsbegivenheden udgør dermed alle hændelser, der påvirker genstandens værdi negativt. Dette er et relativt udsagn, da f.eks. slid, ælde og nedsat anvendelighed som udgangspunkt ikke forsikres, jf. under 23.4 og 3.3.

I det traditionelle forsikringskoncept opregnes en række specifikke skadeårsager, og forsikringen dækker alene disse. Dette ændres i all risks-konceptet. Historisk har all risks været den gængse forsikringsform ved sø- og transportforsikring. Motorkøretøjsforsikringen fremhæves desuden ofte som et eksempel på all risks-dækning. Forsikringen dækker ”enhver skade på det forsikrede køretøj”, jf. Balticas betingelser nr. 897-23 pkt. 1.6.1. Dette er resultatet af en udvikling, hvor opregningen af skader blev mere og mere omfattende, og man begyndte at tale om ”fuld kasko”. Eksempler på ”enhver skade” forsikring findes også i husejer- og ejendomsforsikring, hvor all risks-modellen har vundet indpas i en opsamlingsbestemmelse: en klausul om ”anden pludselig skade”. I UfR 1988 748/2 Ø blev smeltevand anset som pludselig skade under bygningforsikringen.

Terminologien omkring all risks kan hurtigt blive uklar. Kigger man bag en typisk brandforsikring fremkommer et så vidt fare-spekter, at det kan siges, at der er tale om en

all risks-forsikring: Alle farer, der manifesterer sig i brand, er dækket, oven i købet uden at der stilles det typiske all risks-krav om ”pludselig skade”. På den anden side kan der argumenteres for, at ”brand” kun udgør én fare, og at de af forsikringen omfattede genstande ikke dækkes mod andre farer.

Skal all risks-begrebet have et selvstændigt indhold, må der holdes fast i, at der er tale om en særlig forsikringsform. Forsikringstager tegner en forsikring for nogle udvalgte genstande, der beskyttes mod enhver fare. Der er dog også udviklet all risks-forsikringer, som dækker generelt, og det afgørende bliver derfor metoden: At dække mod enhver fare. Der er tale om en udvidet form for forsikring, som kan løse nogle problemer med hensyn til hvilke begivenheder, der er erstatningsberettigede, men som derfor også må antages at være en dyr form for forsikring: Som udgangspunkt overtager selskabet en stor risiko.

Opbygningen af en all risks-forsikring følger stort set den traditionelle:

- A. Hvem er sikrede.
- B. Hvilke skadeårsager dækkes. Definitioner, forsikrede genstande og undtagelser.
- C. Forhold i forsikringens løbetid, herunder administration.
- D. Forhold i skadetilfælde.

Forskellen mellem denne og all risks består i udformningen af B. Bortset fra beskrivelsen af dækningsomfanget er det således stort set samme principper, der finder anvendelse.

Udformningen af all risks-forsikringens del B vil normalt bestå i en kort ansvarsbærende bestemmelse om skade ”af enhver årsag”. Dermed bliver fortolkningen af undtagelserne og betingelserne centrale. Det er gennem denne fortolkning, at forsikringens reelle omfang afdækkes. I det følgende vil all risks-bestemmelsen i edb-forsikring blive analyseret, hvorefter begrænsningerne beskrives under 2.3.

22.2 Analyse

Formuleringen af den ansvarsbærende bestemmelse i de 4 selskaber er næsten enslydende: "Forsikringen dækker skade på de forsikrede genstande ved pludselige og uforudsete hændelser af en hvilken som helst årsag med de nedenfor angivne undtagelser og på de angivne betingelser. Dækningen forudsætter, at forsikringsgenstandene er færdigmonteret på forsikringsstedet og prøvekørt samt tilfredsstillende afleveret. Forsikringen dækker tillige under udførelse af rensning, vedligeholdelse og flytning inden for forsikringsstedet".

222.1 Ny og gammel definition

Torp 1992 s. 82f redegør for, at der er udviklet en ny skadedefinition, kaldet datamaskinforsikring, til afløsning af edb- og svagstrømsforsikringen. Forskellen mellem ny og gammel definition er indføjelser af kravet "udefra kommende". Dette krav modsvarer af, at kravet om vedligeholdelseskontrakt opgives, jf. under 25.1. I de i begyndelsen af 1998 fremsendte forsikringsbetingelser er navnene forskellige, men alle følger den gamle skadedefinition. Navnene spænder fra Edb-kaskodækning og Edb- og svagstrømsforsikring til Maskinkaskoforsikring af Edb-anlæg.

222.2 Pludselighedskravet

Den første problemstilling rejser sig med kravet om "pludselige" hændelser. Dette er en generel og vigtig begrænsning af selskabets ansvar. Kravet kendes fra ulykkesdefinitionen, vandskadesforsikring og fra andre all risks-forsikringer. Spørgsmålet er, hvornår noget er pludseligt? Hvilke krav kan stilles? Svaret findes ikke i forsikringsbetingelserne, men må udledes ved fortolkning under inddragelse af teori og praksis. Ved fortolkningen bør der lægges vægt på, at selskabets begrundelse for at opstille et krav om pludselighed er, at selskabet ikke ønsker at overtage "risikoen" for almindeligt slid og ælde eller erstatte skader, der skyldes manglende vedli-

geholdelse. Dette er en legitim begrundelse, men hjælper ikke meget ved afgrænsningen af dækningsomfanget. På den anden side må det være in mente, at forsikringen er en all risks-forsikring, og at det er selskabet, der har konciperet et sæt standardbetingelser. Uklarhed omkring "pludselig" bør således komme selskabet til skade.

I de praktiske skadetilfælde vil rækkevidden af "pludselig" spille en central og væsentlig rolle. Der er tale om selskabets vigtigste værktøj til afgrænsning af dækningsområdet, og kan betragtes som modvægt til, at selskabet dækker enhver risiko. Selskabet ønsker med pludselighedskravet at afskære dækning af begivenheder, som falder uden for forsikringstankens idé.

Umiddelbart giver begrebet "pludselig" refleksioner af tidsmæssig karakter. En langsomt udviklende skade er ikke pludselig, f.eks. udsivning af vand eller fugtdannelse. Men selve skaden indtræder alligevel ofte pludseligt, i hvert fald for sikrede. Populært sagt kan en dråbe få bægeret til at flyde over. At dette ikke dækkes begrundes i forsikringsrettens traditionelle forståelse af "pludselig": Det kræves, at både årsag og skade indtræffer pludseligt.

Som antydnet vil den nøjagtige tidsmæssige grænse, og dermed kravet til skadeudviklingens hastighed, være et åbent spørgsmål. Vurderingen af en forsikringsbegivenhed i denne henseende er dog ikke fyldestgørende uden samtidig at inddrage fortolkningen af det efterfølgende udtryk i den ansvarsbærende bestemmelse: "uforudsete hændelser".

Forsikringsbegivenheden skal ud fra en sproglig fortolkning af den ansvarsbærende bestemmelse være *både* pludselig og uforudset. At selskabet ikke vil dække skader, som kan forudses, er rimeligt og acceptabelt, og stemmer overens med forsikrings grundidé og principper om fremkaldelse af forsikringsbegivenheden. Vurdering af, hvad der er forudsigeligt, er objektiv. Udgangspunktet må

være den forudseenhed, en person uden særlig kendskab til edb-teknik besidder. Undtagelse kan gøres, hvis den konkret sikrede er ekspert, hvorefter der er tale om en vurdering af mere subjektiv karakter. Resultatet kan også nås med andre metoder. Forsikringen indeholder subjektive pligter for sikrede, jf. under 23.4 og 23.5. Grov uagtsomhed eller forsæt skal dog ikke kunne medføre erstatning, jf. senest UfR 1998 1558 H om "indlysende fare", men delvist erstatning ved grov uagtsomhed bør være en reel mulighed jf. fal. § 18, stk. 2. Kgl. Brand fraviger som den eneste fal. § 18, stk. 2, og undtager for beskadigelse, der skyldes grov uagtsomhed, jf. Kgl. Brand pkt. 120.13.

Her er det ikke muligt at opstille konkrete retningslinjer for hvilke situationer, der kan betegnes som pludselige og uforudsete. De ovenfor nævnte betragtninger må være udgangspunktet. Nogle eksempler vil kunne belyse problemstillingen:

Bygger (biologiske) mus i al ubemærket-hed rede i et edb-anlæg, og dette på et tidspunkt medfører skade, når en mus f.eks. gnaver sig gennem en ledning, anlægget kortslutter og data og materiel går tabt eller beskadiges, kan der argumenteres for, at skaden er pludselig og uforudset. Efter den traditionelle forståelse af "pludselig", skal både årsag og skade indtræffe pludseligt. Årsagen beror ikke på, at musen bygger rede, men at den bider i ledningen. Denne årsag er pludselig, og skaden ligeså. Er situationen den, at solen en varm sommerdag har skinnet på computeren, hvorved komponenter får smelteskader, er der derimod ingen dækning. Skaden er ikke pludselig og kunne forudses af virksomheden, enten som følge af almindelige sund fornuft eller leverandøranvisninger.

Området for pludselige skader er ret begrænset. Fugtskader og alle andre langsomt virkende skader, er undtagede. Udover museeksemplet, vil pludselige og uforudsete skader typisk opstå på baggrund af begivenheder

af større" karakter. Der tænkes her på uvejr, brand, oversvømmelse, indbrud, røveri mv.

Selv om det forudsættes, at skaden sker pludselig, opstiller selskaberne en lang række betingelser og undtagelser, jf. under 2.3, der alligevel afskærer selskabets ansvar.

Torp 1992 s. 95 beskriver muligheden for at udvide dækningen til at omfatte visse begivenheder, som ellers ikke er erstatningsberettigede. Dette gælder f.eks. strøm- og telefonafbrydelser.

222.3 Tilfredsstillende aflevering

En af betingelserne for at dække pludselige skader fremgår i umiddelbar forlængelse af all risks-definitionen og medtages derfor her: "Dækningen forudsætter, at forsikringsgenstandene er færdigmonteret på forsikringsstedet og prøvekørt samt tilfredsstillende afleveret". Dette er en objektiv ansvarsbetingelse. Betingelsen vil kunne føles temmelig uretfærdig for sikrede. I de situationer, hvor betingelsen endnu ikke er helt opfyldt, vil en skade, der opstår uafhængig af dette forhold, ikke være dækket.

For at forstå klausulens berettigelse, må den ses i sammenhæng med de forhold, der gør sig gældende ved køb af et edb-anlæg. Modsat det meste øvrige kontorudstyr, leveres edb-anlæg ikke. De *afleveres*, hvilket vil sige, at sælgers ydelse ud over selve anlægget, og evt. transport og opstilling, typisk også omfatter handlinger, der har til formål at få det solgte til at fungere som lovet.

Risikoens overgang for varer følger leveringstidspunktet, jf. købeloven § 17, stk. 1. Det afgørende er, at risikoen overgår på det tidspunkt, hvor sælgeren helt slipper genstanden. Afleveringstidspunktet er derfor et hensigtsmæssigt skæringstidspunkt ved edb-systemer og forstås som tidspunktet for *risikoens overgang* efter købeloven.

Risikoen for anlægget påhviler således sælger frem til afleveringen, hvilket er i overensstemmelse med NML 1984 § 51, stk. a. Afleveringen omfatter normalt som sidste

led, at systemet afprøves. Dette svarer godt til edb-forsikringens betingelse om tilfredsstillende *aflevering*.

På den baggrund er det naturligt, at selskaberne ikke vil inddrages i begivenheder, der finder sted før risikoen er overgået til ejeren/forsikringstageren. Det er hermed forudsat, at leverandørens ydelse omfatter afprøvning. Er dette undtagelsesvis ikke tilfældet, f.eks. er der ingået aftale med selvstændig konsulent eller softwareleverandør, kan der blive tale om forskellige tidspunkter for risiko-overgang: En vedrørende hardware og en vedrørende software. Forsikringsklausulen bør fortolkes i overensstemmelse hermed, så at der er flere skæringstidspunkter for tilfredsstillende aflevering.

Fra praksis er der eksempler på, at det kan være vanskeligt at blive enige om, hvornår den endelige aflevering har fundet sted. I UfR 1985 411/2 H blev et edb-system installeret over en længere periode anset for overdraget og indlagt. At nogle programmer efterfølgende skulle installeres gjorde ingen forskel, da systemet faktisk var sat i drift. Sagen vedrørte begreberne i afbetalings- og tinglysningsloven, men illustrerer problematikken.

Som en konsekvens af det anførte, vil det ikke være formålstjenligt at tegne edb-forsikring, der træder i kraft før anlægget er afleveret. Klausulen regulerer således indirekte, hvornår selskabets ansvar indtræder og dermed forsikringstidens begyndelse. Forsikringstiden behøver ikke at starte på tegningstidspunktet, men kan aftales uafhængigt af dette. Da afleveringstidspunktet kan være

svært præcist at forudse, vil det med fordel kunne aftales, at forsikringstiden begynder ved forsikringstagerens notifikation. Perioden kan også begynde inden aflevering, men det er forsikringstagerens afgørelse, om han vil betale for en periode, hvor forsikringen reelt ikke dækker. En efterfølgende præmieregulering vil være en praktisk mulighed.

Der eksisterer også forsikringsmuligheder i perioden før aflevering. Mest relevant er en montageforsikring, men den er det normalt være op til sælgeren at tegne. Køber kan dog have interesse i at tegne den, hvis han tvivler på, om sælgeren er tilstrækkelig økonomisk velfunderet.

Montageforsikringen er opbygget efter all risks-princippet og har 4 forskellige dækningstyper. Undtagelserne er omfattende og lever ikke helt op til sælgers ansvar efter NML, omtalt ovenfor. Sammenhængen mellem de forskellige dækningstyper og forholdet til edb-forsikring skal bare kort fremstilles, hvilket gøres med følgende tidslinje:

Det sidste led i den ansvarsbærende bestemmelse er om situationen under flytning. Dette vil blive behandlet under 2.4.

2.3 Ansvarsfraskrivelser

Når det traditionelle koncept med at dække en række specifikke skadeårsager fraviges til fordel for et princip om at dække enhver fare, får undtagelsesbestemmelserne stor betydning ved fastlæggelsen af forsikringens dækningsomfang. Kravet om pludselige skader i den ansvarsbærende bestemmelse har dog allerede begrænset de mulige farer. Ansvars-

fraskivelserne uddyber og præciserer dette, men derudover må forsikringstageren være opmærksom på, at der er tilfælde, der uanset pludselig opståen, ikke er dækket af forsikringen. Når disse begrænsninger er gennemgået, vil alle andre skadetilfælde være dækket. Selskabet må derfor være omhyggelig med udformningen af undtagelserne. Alene skadetilfælde, der utvivlsomt falder ind under undtagelsesbeskrivelsen, er uden for selskabets ansvar. Er der tvivl, bør koncipistregel og uklarhedsregel, nævnt under 2, føre til, at selskabet er erstatningspligtigt.

I de følgende 11 afsnit, vil betydningen af selskabernes typiske ansvarsfraskrivelser blive analyseret. Ideen er at forsøge at skabe et overblik over, hvad edb-forsikringens undtagelser indeholder. Undtagelsesbestemmelserne er fælles for alle 3 dækningstyper, jf. at alle har samme definition af forsikringsbegivenhed.

23.1-23.8 og 23.11 vedrører undtagne skadeårsager, og er derfor de vigtigste. Er en af disse årsager relevant som hovedårsag til forsikringsbegivenheden, vil sikrede stå helt uden dækning, uanset hvor mange skader eller tab der normalt ville have været dækning for. 23.9 og 23.10 omhandler konkrete tabposter, selskabet ikke vil erstatte.

23.1 Oprindelige fejl og skadeprincippet

Dette udtryk omfatter undtagelsen: "Skade, der skyldes fejl eller mangler, som forelå ved forsikringens tegning og var eller burde være forsikringstageren eller dennes ansvarlige medarbejdere bekendt". Undtagelsen ses ikke hos Codan.

Bestemmelsen indeholder 2 elementer: For det første fremgår det, at skader opstået som følge af årsager, der kan føres tilbage til fejl eller mangler ved forsikringens tegning er uden for selskabets ansvar. For det andet gælder dette kun vedrørende årsager, som der var kendskab til på dette tidspunkt.

Spørgsmålet er, hvordan dette skal fortolkes konkret, men også hvilken betydning undtagelsen har for den generelle forståelse af forsikringens skadeprincip.

Den konkrete fortolkning skal fastlægge skæringstidspunktet for, hvilke årsager der ikke dækkes. Tegningstidspunktet er det tidspunkt, hvor forsikringstageren underskriver forsikringsbegæringen. Forsikringstidens begyndelse kan være samme tidspunkt eller fastættes til et senere, jf. under 222.3. Vigtigt er, at der kan være tale om 2 forskellige tidspunkter, og at det af klausulen må udledes, at viden, der tilegnes efter tegningstidspunktet, er uden betydning for dækningen.

Fejl og mangler må antages at henvise til edb-udstyret. Er forsikringstager ved tegningen vidende om en fejl i elektriske installationer, vil efterfølgende skade være uden dækning.

Forsikringstageren identificeres med sine ansvarlige medarbejdere, og dette rejser et generelt problem: Hvem er der tale om? Der kan ikke være tale om alle medarbejdere, som forsikringstageren har ansvaret for ifølge Christian V's Danske Lov 3-19-2. Virksomhedens størrelse spiller i denne sammenhæng en rolle. I mindre virksomheder må det formodes, at f.eks. værkføreren besidder en stilling, der gør ham til den ansvarlige medarbejder. I større virksomheder kan mere underordnet personale være at anse som ansvarlige.

Det interessante for en generel fortolkning er, at viden tilegnet efter tegningstidspunktet er uden betydning for selskabets ansvar, selv om forsikringstiden endnu ikke er begyndt. Dette må dog ses i sammenhæng med den ansvarsbærende bestemmelse, og gennem en sådan sammanstilling vil jeg i det følgende forsøge at nå frem til, hvilket skadeprincip, der tilnærmelsesvist er det gældende for forsikringen:

I dansk forsikringsret opereres der normalt med skadeårsagsprincippet, efter hvilket alle skader, der har årsag i begivenheder indtruffet

i løbet af forsikringstiden, dækkes. Ved forsikringens ophør begrænses dette ved indsættelse af forældelsesbestemmelser, og således vil skader, der indtræder lang tid efter forsikringens ophør, ofte kunne afvises, jf. Sørensen 1997 s. 119f.

Det andet hovedprincip kaldes skadevirkningsprincippet. Efter dette dækkes alle skader opstået, eller rettere sagt konstateret, i forsikringstiden. Tidspunktet for årsagens opståen er derfor uden relevans.

Kigger man på den ansvarsbærende bestemmelse i de foreliggende forsikringer, fremgår det, at skader på forsikringsgenstandene dækkes, men dette har dog kun virkning fra forsikringstidens begyndelse, fastsat som tidspunktet for tilfredsstillende aflevering, jf. under 222.3. Forsikringen dækker netop "alle årsager", hvilket ikke er tidsafgrænset. Resultatet er derfor, at skader opstået i forsikringstiden, som skyldes årsager opstået længe før forsikringens tegning, er dækkede. Dernæst indeholder forsikringen ingen forældelsesregler, som kan undtage skader, der indtræder efter forsikringens ophør. Skadens indtræden/konstatering må således være det afgørende, og ved forsikringens ophør bortfalder selskabets ansvar.

Konklusionen er, at skadevirkningsprincippet finder anvendelse for edb-forsikringen. Opbygningen af undtagelsen for oprindelige fejl falder helt i tråd med dette princip: De årsager, der var kendt (eller burde have været det) på tegningstidspunktet, dækkes ikke, selv om selve skaden først viser sig i forsikringstiden.

Undtagelsen indskrænker selskabets ansvar i forhold til skadevirkningsprincippet, men giver ingen mening i forbindelse med skadeårsagsprincippet, der i sig selv afskærer alle årsager uden for forsikringstiden.

23.2 Tredjemands ansvar

Bortset fra Codan, gøres der undtagelse for "skade, for hvilken en leverandør eller trans-

portør er ansvarlig iflg. kontrakt eller lov". I alle former for forsikring gøres der almindeligvis undtagelse for skader, som tredjemand er ansvarlig for, men Codan har heller ikke medtaget undtagelsen under erhvervsforsikringens fællesbetingelser.

Undtagelsen gælder kun ansvar ifølge kontrakt eller lov, hvilket må omfatte alle praktisk forekommende tilfælde. Leverandørers og transportørers ansvar vil typisk kunne udledes af lov eller aftale. Fagmæssige standarder er ikke direkte omfattet, men fraviger en aftale ikke tydeligt sådanne, må det gælde, at standarderne er aftalt som udfyldende normer.

Et problem for sikrede opstår, hvis kravet afvises, eller det er umuligt at realisere erstatningskravet mod leverandør eller transportør. Der hjælper edb-forsikringen ikke, men en ansvarsforsikring hos leverandør/transportør ville være anvendelig. På den anden side er det en forsikrings overordnede formål at holde sikrede skadesløs, og det vil derfor være naturligt, at selskabet i denne situation alligevel dækker sikredes tab under forudsætning af, at der er tale om en iøvrigt under edb-forsikringen erstatningsberettiget skade. Derefter kan selskabet gøre regres mod de ansvarlige. Klausulen forventes derfor mildnet ved fremtidige revisioner. Codan har som nævnt slet ikke undtagelsen med. Kgl. Brand har direkte taget højde for det her skitserede problem: "..., dersom et sådant ansvar afvises, og skaden iøvrigt er erstatningsberettiget under denne police, vil selskabet betale erstatning, og derefter være berettiget til enhver erstatning, der senere opnås fra leverandør, reparatør eller transportør".

23.3 Forstyrrelser

Skader der skyldes "forstyrrelser i anlæggets funktioner" dækkes ikke under edb-forsikringen, medmindre "sådanne forstyrrelser er en direkte følge af en erstatningsberettiget skade". Kgl. Brand nøjes med "forstyrrelser, der ikke efterfølges af beskadigelser omfattet

af denne police.”

At “anlæggets funktioner forstyrres” betyder, at edb-anlægget ikke fungerer efter sit formål, hvilket kan hidrøre fra såvel fejl i anlæggets software som hardware.

De hyppigst forekommende årsager til funktionssvigt i edb-anlæg er systembetingede: Anlægget fungerer pludselig ikke som forudsat, og årsagen skal findes “inde” i systemet. Det kan synes urimeligt for sikrede, at dagligdagens nedbrud med omkostninger til følge ikke er forsikrede. På den anden side er det ikke i overensstemmelse med forsikringstanken, at aftalen ændrer karakter til vedligeholdelseskontrakt: Der må skelnes mellem daglige fejl, som for så vidt er forudsigelige, og uforudsete pludselige hændelser af mere ydre karakter. Dette er udtrykt i den nye definition ved kravet om “udefra kommende hændelser”. Forsikringstageren må være klar over, at edb kræver vedligeholdelse og pleje for at fungere optimalt. Nedbrud vil uværgelig forekomme og må anses for en sædvanlig (forudsigelig) driftsomkostning. Løsningen er f.eks. at indgå serviceaftaler, som tilbydes med forskellig dækningsomfang, jf. under 25.1.

Nedbrud i edb-anlæg skyldes ofte fejl i systemets software. Man kunne i den forbindelse forestille sig, at skiftet til år 2000 medførte forstyrrelser, der fik anlægget til at bryde sammen eller foretage uheldige dispositioner. Dette har forsikringsselskaberne generelt fraskrevet sig ansvaret for ved et “år-2000 forbehold”, der typisk fremgår af et efterfølgende tillæg til eller præcisering af forsikringen. Selv uden denne præcisering, ville år 2000-skaderne være uden dækning under edb-forsikringen. År 2000 er idag en forudsigelig begivenhed, og samfundet er bredt informeret om, at årtusindskiftet kan medføre funktionsfejl og forstyrrelser.

Undtagelsen kan forstås på den måde, at alle skader, der udspringer inde fra maskinerne, ikke vil være dækkede. Dette kan dog ikke siges generelt at være afskåret som forsik-

ringsbegivenhed. Kortslutning, stød, elektromagnetiske forstyrrelser eller andre elektriske fænomener vil være omfattet af forsikringen, selv om det her kunne diskuteres, hvor fejlen var opstået. Forstyrrelser med klar årsag i ydre forhold, f.eks. lynnedslag, vil der være dækning for.

Sker forstyrrelsen som følge af en anden dækningsberettiget skadeårsag, vil der være dækning, hvilket fremgår af forbeholdet i bestemmelsens slutning og iøvrigt følger af det almindelige princip om adækvate følgeskader. Det centrale er, at kan en forstyrrelse ikke forklares med en erstatningsberettigede begivenhed, vil sikrede ikke have dækning under edb-forsikringen. Medfører forstyrrelsen omvendt en iøvrigt erstatningsberettiget skade, vil der være dækning.

23.4 Vedligeholdelse og slitage

For det første, er der tale om at undtage skader, “der skyldes mangelfuld pasning eller ikke behørig vedligeholdelse, for så vidt dette kan lægges forsikringstageren eller dennes ansvarlige medarbejdere til last”.

Som nævnt under 23.3 er der forskel på aftaler om forsikring og om vedligeholdelse. Derfor kan skade som følge af mangelfuld pasning, vedligehold eller slitage som udgangspunkt ikke dækkes. Det hører ikke hjemme i forsikringer. At der stilles krav om, at det skal kunne lægges en ansvarlig medarbejder til last, forekommer således absurd. Det kan jo deraf udledes, at manglende vedligeholdelse, som ikke kan lægges nogen til last, er dækket!

Bestemmelsen forudsætter, at et område af vedligeholdelsen er henlagt til bestemte medarbejdere i virksomheden, og at dette ansvar svigtes. At noget lægges nogen *til last* er ikke et juridisk udtryk, men sprogligt må det at laste en person for sine handlinger eller undladelser svare til, at personen har handlet culpøst i juridisk forstand. På den anden side undtager moderne forsikringsbetingelser kun

grov uagtsomhed eller forsæt, hvilket stemmer med fal. § 18. Simpel uagtsomhed bevirker normalt ikke nedsættelse af erstatningen, jf. fal. § 20 og Sørensen 1997 s. 152. Dette hænger sammen med, at det typisk er simpel uagtsomhed, der søges dækket af forsikringer. "Til last" må dog forstås således, at ansvaret er muligt at placere et sted. Derfor vil begrebet svare til "forsømmelse" vedrørende sikkerhedsforskrifter, der omfatter alle uagtsomhedsgrader, jf. under 25.1.

Ansvarsfraskrivelsen kan herefter fortolkes på den måde, at skader, der skyldes culpøs manglende vedligeholdelse, ikke er dækkede. Kan manglende vedligeholdelse ikke lægges virksomhedens ansvarlige "til last", vil skaden derimod være dækket. Kravet om pludselig- og uforudsethed gælder dog fortsat og bevirker, at der normalt ikke vil være tale om en erstatningsberettiget skade. Skader, der kan henføres til vedligeholdelsen, vil komme indefra maskinen, være forudselige og opstå over tid. Kravet om vedligeholdelseskontrakt, jf. under 25.1, vil yderligere begrænse muligheden for, at manglende vedligeholdelse kan medføre erstatningsberettigede skader.

Ansvarsfraskrivelsen må ses i lyset af, at der er tale om den "gamle" skadedefinition. Selskabet ønsker at undtage skader, der har "indvendige" årsager og f.eks. kan føres tilbage til mangelfuld pasning. Sammen med kravet om vedligeholdelseskontrakt udgør dette et værn for selskabet mod skader, der skyldes dårlig pasning. Under den nye skadedefinition hører hverken undtagelsen eller vedligeholdelseskontrakten hjemme.

Codan, der også benytter den gamle definition, har ikke medtaget den omhandlende fraskrivelse. Spørgsmålet er, om dette udgør nogen reel forskel til de øvrige selskaber. Når der henses til almindelig regler om fremkaldelse af forsikringsbegivenheden og de under 25.1 beskrevne sikkerhedsforskrifter, må svaret være nej.

For det andet, indeholder Kgl. Brand, der i

større grad end de øvrige bærer præg af påvirkning fra den traditionelle maskinkaskoforsikring, flere bestemmelser, der klarer forskellen på almindelige driftsomkostninger og forsikringsbegivenheder: pkt. 120.11, 120.12, 120.19. Også Pfa pkt. 7.30 og Tryg pkt. 14.25, der gengives her, tydeliggør samme: "Normal slitage, gradvis forringelse, rust, tæring, oxydering, skrammer i malede eller polerede flader, brud på glas og vedligeholdelsesudgifter af enhver art."

Som for andre undtagelser dækkes skader, der er en følge af erstatningsberettigede begivenheder. Kgl. Brand pkt. 120.11 er et kort, men lidt snørklet, eksempel: "..., derimod er selskabet erstatningspligtig for anden beskadigelse forsikret under denne police, og som er resultat af sådanne årsager."

Af fal. §§ 18 og 20 følger, at grove uagtsomme eller forsætlige handlinger som nævnt medfører bortfald eller eventuelt nedsættelse af erstatningen. Kgl. Brand har som den eneste fundet det nødvendigt at fremhæve dette i pkt. 120.13.

23.5 Forkert anvendelse og fejlbetjening

Forsikringerne gør undtagelse for "skade, der skyldes, at maskinerne overbelastes eller ikke anvendes efter deres bestemmelse eller konstruktion", dog ikke Codan.

Med hensyn til overbelastning er det spørgsmålet, om dette i teknisk forstand overhovedet kan lade sig gøre for et edb-anlæg, eller om bestemmelsen skyldes en ukritisk overførsel fra maskinkaskoforsikringen. I så fald er Codan mere nøjagtig end de øvrige selskaber.

Edb-teknologien arbejder med svagstrøm, elektriske komponenter og finmekanik, hvilket gør maskinerne i stand til med høj hastighed at bearbejde tal og data efter brugerens ønsker, men samtidig gør dem sårbare overfor omgivelserne. Overbelastning vil måske være et teknisk forkert udtryk, da det henty-

der til mekaniske funktioner. Disse eksisterer dog også i edb-maskinerne, men overbelastes ikke, hvorimod der kan opstå fejl. Denne diskussion af teknisk karakter, vil jeg ikke fordybe mig mere i, men blot gøre opmærksom på, at Andersen 1998 s. 262 skriver følgende: "De softwarerelaterede skader på hardware, der kan tænkes, vil bestå i skader på bevægelige dele som følge af overbelastning".

Når det gælder en forkert anvendelse af edb-teknologien i forhold til det konstruerede formål, er det svært at forestille sig en situation, hvor dette kan medføre skader. En selvstændig betydning kan måske udfindes, når der, som hos Kgl. Brand, ikke gøres undtagelse for skader, der skyldes forkert programmering, tastning osv. Derudover kunne det give mening, hvis anvendelse og konstruktionsformål blev læst med en bred forståelse og således omfattede krav til omgivelserne, herunder lufttilførsel og rengøring.

Fejlbetjening dækker over noget andet end anvendelse med fejlagtigt formål. Med "fejlbetjening" sigtes til den nævnte undtagelse, som Kgl. Brand ikke tager: "Skade, der er følge af forkert programmering, tastning, isætning, tekstning eller som følge af slid på, sletning af eller anden beskadigelse af skrevne data, men mindre dette er en følge af en erstatningsberettiget skade".

Dermed undtages skader, der skyldes fejl i software, indføjede data og at samme er blevet slidt eller beskadiget, jf. under 23.4 om slitage. Selv om det er svært at forestille sig, hvordan disse fejl vil kunne medføre skade på hardware, jf. dog eksemplet fra Andersen 1998 s. 262, nævnt ovenfor, kan bestemmelsen blive aktuel, når meddækket software beskadiges. Ved tale om fejl, tænkes der som regel på noget menneskeligt, men bestemmelsen kræver ikke nogen form for uagtsom adfærd. Er betjening af anlægget fejlagtig, må det som regel tilskrives for dårlig eller ligefrem forkert instruktion af medarbejdere.

Uanset om nogen har handlet culpøst eller ej, kan fejlbetjening ikke medføre udgifter for forsikringsselskabet. Torp 1992 s. 85 giver udtryk for, at datamaskinforsikringen med den nye skadedefinition omfatter fejlbetjening af udstyr eller programmel, men medtager alligevel undtagelsen på s. 88 som fortsat gældende.

23.6 Simpelt tyveri

Når der gøres undtagelse for "skade ved tyveri, der ikke kan betegnes som indbrudstyveri", er der gjort undtagelse for simpelt tyveri. Andre former for tyveri vedrørende de forsikrede genstande er derimod dækket, det være sig indbrud, ran eller røveri. Forskellen mellem de forskellige tyveri-betegnelser er traditionel, og simpelt tyveri undtages sædvanligvis, jf. under 4.1. Codan præciserer, at dette også gælder tyveri fra biler. Iøvrigt undtager Codan og Kgl. Brand tyveri, der ville være dækket af en på almindelige betingelser tegnet tyveriforsikring. Den vil ikke dække simpelt tyveri, hvorfor klausulen er unødvendig. De 2 øvrige selskaber har klausuler om dobbeltforsikring, se under 4.3.

Virksomhedens medarbejdere vil ikraft af besiddelse af nøgler og andre adgangstegn udgøre en stor risikogruppe for begåelse af simpelt tyveri. Nogle selskaber tilbyder dækning af simpelt tyveri gennem særlig påtegning.

Hærværk er ikke undtaget, hvorfor hærværk begået med eller uden berigelsesforsæt dækkes.

23.7 Dampe

Såfremt der *normalt* er aggressive dampe på virksomhedens område i forbindelse med produktion, vil skader som følge af disse dampe ikke være dækket. Virksomhedens *art* skal betinge dampenes tilstedeværelse, der kan være vand- eller syredampe, for at undtagelsen finder anvendelse. Slipper klordampe ind i edb-lokalet, hvorved der påføres anlægget

korrosionsskade, vil skaden være dækket, såfremt viksomhedens art ikke omfatter klor. Eksempel på dette er, at dampe slipper ud af rengøringsartikler.

23.8 Forstyrrelse af natur og orden

Som det er sædvane, undtager selskaberne skader, der skyldes atomreaktioner, krig eller naturforstyrrelser.

Naturforstyrrelser omfatter jordskælv, der nævnes som eneste eksempel. Hvad naturforstyrrelser derudover omfatter, må fortolkes ud fra den normale forsikringsretlige forståelse af begrebet. I Codans betingelser befinder undtagelsen sig i afsnittet om bestemmelser, der generelt er gældende for erhvervsforsikringen. Dette støtter, at undtagelsen skal fortolkes med baggrund i en traditionel forståelse af begrebet.

Som naturforstyrrelse henregnes oversvømmelse, jordskred, jordsænkning og vulkanisk aktivitet. Voldsomme naturfænomener, der nærmest er utænkelige i Danmark, vil også være omfattet, f.eks. laviner. Oversvømmelse giver særlig grund til bemærkning. At få dækket dette var en af årsagerne til, at all riskskonceptet blev virkeliggjort herhjemme. Der kunne derfor argumenteres for, at det ville kræve en særlig undtagelse at fraskrive ansvaret for oversvømmelse. Min vurdering er dog, at det vil kræve yderligere holdepukter, f.eks. at der er tale om en fast praksis, at overbevise en domstol om det rigtige heri. Der findes ikke belæg for at tale om en fast praksis.

Efter en almindelig vandskadedækning dækkes voldsomt sky -eller tøbrud, snetryk, storm, skypumpe. Dette er derfor også under edb-forsikringen dækket, medmindre vandskade generelt er undtaget. Stormskader dækkes kun, hvis der er tale om vindstyrker på mindst 17,2 m. pr. sekund.

Krig omfatter også krigslignende operationer, neutralitetskrænkelser, borgerkrig, oprør og borgerlige uroligheder. Foranstaltninger, der træffes af et lands myndigheder til værn

mod krig eller neutralitetskrænkelser, er også undtaget, se f.eks. Pfa pkt. 7.11. Værn mod krig kan siges også at omfatte militærøvelser i fredstid. Dette antages dog at ligge uden for undtagelsens område. En anden nødvendig afgrænsning er, hvor den nedre grænse for borgerlige uroligheder ligger. Er det nok, at en lille gruppe utilfredse borgere demonstrerer mod myndighederne, eller må det kræves, at der bliver gjort brug af vold og våben? Den letteste måde at definere grænsen på er at stille krav om militærets medvirken.

Atom-undtagelsen er almindelig i nyere tid, men det er ikke længere enhver atomarisk aktivitet, der undtages. Generelt undtages der for "udløsning af atomenergi", Pfa pkt. 7.12 og Tryk pkt. 14.19, der er mere udførlig. Dette modificeres med en anden bestemmelse, hvor direkte og indirekte skader som følge af kernereaktioner anvendt til sædvanlig industriel, medicinsk eller videnskabelig formål dækkes under forudsætning af, at anvendelsen har været forskriftsmæssig, og ikke har haft forbindelse med reaktor- eller accelerator drift. Der kan stilles spørgsmålstejn ved det logiske i, at en forskriftsmæssig anvendelse er betingelsen for dækning af pludselige skader, når dette netop burde forhindres ved at følge forskriften. Begrundelsen må være, at atomenergi stadig er genstand for forskning og uløste problemer, hvilket kan resultere i overraskende reaktioner ved forskriftsmæssig anvendelse/forskning.

23.9 Særlig genfremstilling

Forsikringen dækker ikke "omkostninger eller udgifter pådraget i forbindelse med genfremstilling af data fra andre records end elektroniske databærende medier." Dette er enslydende i de foreliggende forsikringer undtagen Kgl. Brand, som alene anfører: "omkostninger ved genoprettelse af data, medmindre der fremgår af policen at denne risiko er medforsikret".

Bestemmelsen indskrænker væsentligt om-

fanget af databæredækningen, hvilket tilsyneladende ikke gør sig gældende for Kgl. Brand. Tages klausulen bogstaveligt, medfører den, at forsikringen kun dækker udgifter, der er forbundet med at overføre data fra et elektronisk medie til et andet. Det vil sige at oplysninger og specialprogrammer, der ikke forefindes sikkerhedskopier af, og som derfor kræver manuel genfremstilling, ikke erstattes. Udgiften ved at genindlæse kopier er temmelig små sammenlignet med udgiften ved manuel genfremstilling. Derfor vil nogle virksomheder have behov for at meddække sådanne udgifter. Ifølge Torp 1992 s. 93 er der under den nye skadedefinition indsat en klausul, der medfører dækning af omkostninger ved manuel ajourføring af elektroniske læsbare data med indtil 20 % af forsikringssummen. Indenfor en begrænset del af forsikringssummen vil der således være dækning af virksomhedens behov, der især udgøres lønudgifter i forbindelse med genindtastning. Torp 1992 s. 93 antager, at man dermed kun er 20 % tættere på kundernes behov, men dette er efter min mening en for kategorisk påstand. Der er jo tale om en 1.risiko-forsikring, jf. under 3.1, og 20 % af forsikringssummen kunne derfor tænkes at svare til 100 % af omkostningerne. Hvis erfaringen er, at 20 % af forsikringssummen er alt for lidt, eller klausulen læses som dækkende indtil 20 % af *omkostningerne*, giver påstanden dog mening, men dette strider mod Torps citering af bestemmelsen.

23.10 Afledte tab

Under denne kategori samles de ansvarsfraskrivelser, der undtager tab, som indirekte knytter sig til forsikringsbegivenheden, og således er afgørende for afgrænsningen af hvilke skader og tab, der er dækning for. Som nævnt er driftstab ikke medforsikret, men derimod visse meromkostninger og udgifter ved retablering af data, og undtagelserne klargør, hvor skillelinjen går mellem de 2

grupper.

Edb-forsikringen dækker ikke tab af fortjeneste (driftstab), good-will eller kontraktbøder for udeblevne eller forsinkede leverancer. Codan undtager derudover den risiko, der er forbundet med at forsikringstageren lejer, låner eller leaser ting ud, hvilket dog konkret kan aftales meddækket, og enhver værdi iøvrigt, der knytter sig til skrevne/indkodede data, dog ikke de af databæredækningen omfattede værdier. Kgl. Brand anfører i sine betingelser: driftstab eller andre indirekte følgeskader eller omkostninger samt erstatningsansvar, beskadigelse af materialer i proces, tab som følge af brug eller andet indirekte tab. Med hensyn til materialer i proces, er der tale om genstande, der ikke er omfattet af forsikringen, men Kgl. Brand tænker måske på, at forsikringsbegivenheden medfører skade på disse. Det kunne være papir på vej ud af printeren. Administrative edb-anlæg har ingen direkte sammenhæng med virksomhedens produktion, og beskadigelse af disse maskiner kan derfor ikke medføre optøning af fryselager eller lignende. Et edb-nedbrud kan dog medføre, at let fordærlige varer ikke kan afsættes, fordi ordre-, kunde- eller faktureringsystemet fungerer. I den situation må problemerne løses manuelt, for der er ikke dækning for slige tab. Kgl. Brands undtagelse må derfor læses som et udslag af påvirkningen fra maskinkaskoforsikringen.

23.11 Brand, tyveri og vand

Flere af forsikringerne undtager skader, der "er eller ville være dækket af en på almindelige danske betingelser tegnet brand-, tyveri- og vandskadesforsikring". Dette gælder ikke for Pfa og Tryg. Ved fraskrivelsen med nævnte indhold falder en stor del "større" forsikringsbegivenheden uden for dækningen, jf. under 222.2, hvis omfang efterhånden bliver temmelig snævert. Skandia oplyser ved henvendelse, at de også tilbyder forsikringer uden denne undtagelse (nr. 60-53).

Undtagelsen fremgår ikke af gennemgangen af standardundtagelserne hos Torp 1992 s. 86f.

2.4 Forsikringssted

Som forsikringstager er det vigtigt at være klar over, hvilke krav der stilles til placering af edb-anlægget. Generelt dækker forsikringen kun på forsikringsstedet. Dette fremgår tydeligt hos Codan og Pfa, hvorimod det indirekte fremgår hos de øvrige selskaber gennem det under 222.3 nævnte krav om aflevering på forsikringsstedet og kravet om anmeldelse ved flytning: De forsikrede genstande kan nemlig ikke uden videre flyttes rundt. "De forsikrede genstande" må fortolkes som alene at omfatte egentlige *anlæg*, og ikke f.eks. medforsikrede diske. Accepteres en sådan undtagelse ikke, er der kun dækning for stationære edb-anlæg. Formuleringen er følgende: "Forsikringen dækker tillige under udførelse af rensning, vedligeholdelse og flytning inden for forsikringsstedet, jf...". Henvisningen "jf." gælder bestemmelser om forhold under forsikringens løbetid, hvorefter forsikringstageren skal give anmeldelse om flytning af de forsikrede genstande. Anmeldelsespligten finder dermed også anvendelse ved flytning *indenfor* forsikringsstedet. Codan sammenskriver dette under den ansvarsbærende bestemmelse.

Forsikringsstedet fremgår af policen, og vil normalt være virksomhedens område. Forsikringsstedet kan evt. udgøres af flere forskellige adresser: "Dækningen omfatter skade på de forsikrede ting, når de befinder sig på den/de adresse(r) dækningen er tegnet for,...". Adresserne må være anført i policen, men transport mellem adresserne er uden dækning. Transport væk fra forsikringsstedet vil ikke være dækket uanset anmeldelse til selskabet.

Begrebet "flytning" er relativt. Vil en midlertidig opbevaring under f.eks. arbejde med ny gulvbelægning være en flytning? Eller kræver det, at genstanden flyttes permanent?

Selskaberne vil nok begrunde anmeldelseskravet med, at risikoen ændrer sig i det øjeblik, anlægget placeres et andet sted end forudsat, begrundet i edb-teknologiens sårbarhed overfor omgivelserne.

Kender man til behandlingen af edb-udstyr på en arbejdsplads, ved man, at udstyret en gang imellem bliver flyttet rundt mellem medarbejderne for at tilpasse de konkrete behov og lette arbejdsgangen. Derfor bør der være et vist spillerum for, at virksomheden i mindre omfang kan flytte anlæggene, f.eks. bære en printer ind på et andet kontor.

Generelt opfattes flytning af forsikringsgenstande som en fareforøgelse, hvormed menes en vedvarende risikoforøgelse, altså en permanent flytning. Dette fortolkningsbidrag peger på, at midlertidig opbevaring ikke skal anmeldes, men at flytning mellem ensartede kontorlokaler skal anmeldes. Se under 25.2 om fareforøgelse.

Forsikringen dækker under vedligeholdelse og rensning. Spørgsmålet er, om dette er omfattet af henvisningen til anmeldelsespligten, jf. citatet ovenfor. Anlægget må i hvert fald ikke forlade forsikringsområdet uden anmeldelse. Under den nye skadedefinition er følgende klausul indsat: (forsikringen dækker ikke) "Skade eller tab, der opstår under af- eller påmontering, medmindre det sker under udførelse af justering, rensning eller reparation, der *udelukkende udføres på stedet* (min fremhævning) af fabrikant eller leverandør eller en af disse udpeget teknikker". Dette medfører, at flytning indenfor forsikringsstedet kræver anmeldelse også under rensning og vedligeholdelse.

Konklusionen er, at selv om praktiske grunde taler mod anmeldelse i visse situationer, bør sikrede altid anmelde flytning af *anlæggene*, også midlertidige. Anmeldelse vil give selskabet mulighed for at tage forholdsregler og betrygge forsikrede. Undtagelse kan forsvares, hvis det er et normalt led i anvendelsen af edb-udstyret, at det bæres rundt eller

bruges af flere, eller der er tale om medforsikrede "løse genstande" som disketter.

Codan åbner for udvidelser i pkt. 8: "..., medmindre policen er udvidet til at dække overalt i Danmark samt under transport". Det gøres herved klart, at dækning under transport er et helt særligt vikår. Udvidelse bør også kunne aftales med de andre selskaber. Udviklingen nødvendiggør mere fleksible forsikringer. Den udvikling, der tænkes på, er de stadig mindre pladskrævende maskiner og opblødningen af forholdet mellem arbejdsplads og hjem. Et problem i den forbindelse er medarbejderens bærbare pc, som tages med eller permanent befinder sig i den private bolig. Maskinen forlader arbejdspladsen, men er der tænkt på det forsikringsmæssige under transport og ophold i hjemmet? Indboforsikringen dækker ikke helt eller delvist erhvervs-mæssigt anvendt udstyr. Da der er mange tænkelige måder at arrangere en hjemme-pc på, det være lån til privat brug, finansiering eller oprettelse af hjemmearbejdsplads, må en løsning udfindes konkret i hvert enkelt tilfælde.

Pfa pkt. 2 opstiller en række specifikke krav til forsikringsstedet. Der er tale om en risikostyring, der genkendes fra brandforsikring. Der stilles krav til bygningernes opførelsesmetode og bestanddele. Endvidere kræves det, at der i omgivelserne ikke er brandfarlige lagre eller næringsbrug. Opfyldes betingelserne ikke, vil forsikring dog kunne tegnes med særlig påtegning af policen.

2.5 Forhold i forsikringstiden

Forsikringstagers pligt rækker ud over oplysningspligten i forbindelse med tegning og betaling af præmie. Forsikringstager/sikrede forventes at optræde loyalt overfor selskabet både før, under og efter en forsikringsbegivenhed: Forsikring har en social funktion, hvor flere bærer byrden for den uheldige. Illoyalitet er derfor svig over for de andre forsikringstagere. Endvidere må nævnes det

grundlæggende princip i fal. § 39, stk. 1. Med erfaring for omfattende forsikringssvindler, kan det vanskeligt forsvares at mene, at der leves op til loyalitetspligten. Derfor stiller selskaberne specifikke krav om aktiv forebyggende opførsel og skadebegrænsende indsats. I det følgende behandles reglerne om sikkerhedsforskrifter, anvisninger, fareforøgelse og tabsbegrænsningspligt, som fremgår af edb-forsikringen.

25.1 Sikkerhedsforskrifter og anvisninger

Sikkerhedsforskrifter reguleres af fal. § 51, der er beskyttelsespræceptiv for sikrede jf. § 51, stk. 3. Kravet til en sikkerhedsforskrift er i praksis, at den skal pålægge sikrede en *bestemt* handlemåde, dvs. at handlepligtens *indhold* fremgår af aftalen. Derimod kræves det ikke, at forskriften fremtræder som et pålæg. Formålet skal være at forebygge eller begrænse en evt. forsikringsbegivenheds omfang, og klausulens virkning forudsætter forsømmelse hos sikrede og årsagssammenhæng.

Det hænder, at et forsikringsvilkår indeholder både en ansvarsbærende bestemmelse og en sikkerhedsforskrift. Under 2.4 om forsikringsstedet er omtalt en klausul om, at "... Flytning indenfor forsikringsstedet er meddækket når flytningen skriftligt er anmeldt...". At *meddække* noget er ansvarsbærende, men at kræve anmeldelse er en *handlepligt*. Anmeldelsespligten kan enten ses som en sikkerhedsforskrift eller en regel om fareforøgelse. Formålet afgør dette: Er der tale om forebyggelse eller forhold om vedvarende risikoforøgelse? Det sidste synes at være mest rigtigt her: Kgl. Brand, Pfa og Tryg henfører pligten til regler om "risikoforøgelse".

Sikkerhedsforskrifter kan også fremgå af en *ansvarsfraskrivelse*. Når der undtages for skader, der skyldes mangelfuld vedligeholdelse eller fejlbetjening, er der et element af sikkerhedsforskrift, hvis indhold er, at syste-

met skal passes korrekt, og der skal instrueres tilfredsstillende. Problematisk er, at det nøjagtige indhold af handlepligten ikke fremgår.

Når der her tales om *pligter*, menes ikke forpligtelser, som kan fuldbyrdes ved hjælp af tvang, eller hvis overtrædelse er strafbar. Der er tale om en aftalesituation, hvor misligholdelse har en aftalemæssig konsekvens. Når det gælder sikkerhedsforskrifterne, er der ikke beskrevet noget om konsekvensen eller retsvirkningen i nærværende forsikringsbetingelser. Af fal. § 51, stk. 1, fremgår det, at såfremt sikrede culpøst har tilsidesat en forskrift, og dette har årsagsforbindelse med forsikringsbegivenheden, er selskabet fritaget for ansvar. Sikrede identificeres med de ansvarlige medarbejdere, jf. fal. § 51.

En vigtig sikkerhedsforskrift er *vedligeholdelsesforskriften*, hvorefter forsikringstageren er forpligtet til at have en gyldig kontrakt i hele forsikringens løbetid, efter hvilken anlægget regelmæssigt efterses og vedligeholdes. Selskabet skal godkende en sådan kontrakt, medmindre den blev indgået med den originale leverandør på det tidspunkt, hvor anlægget var nyt. Kravet om vedligeholdelseskontrakt hænger nøje sammen med udformningen af den ansvarsbærende bestemmelse. Her undtages ikke for skader med årsag i indre forhold generelt, men som omtalt under 23.3 og 23.4 undtages dog for skader, der skyldes forstyrrelser eller forsikringstagerens mangelfulde vedligeholdelse samt slitage. Sammen med betingelserne om pludselig og uforudsethed, kan det spørges, om der overhovedet er noget tilbage, hvor erstatningsberettigede skader kan tænkes at skyldes manglende kontrol, specialiseret vedligeholdelse eller udskiftning? Det virker som om selskaberne rutinemæssigt kræver, at der er indgået en serviceaftale. Selskaberne kræver, at serviceaftalen omfatter både eftersyn og vedligeholdelse. Dette betegnes som en fuld servicekontrakt eller forebyggende + udbedrende vedligehold. En sådan aftale dækker

omkostninger ved alle former for skader på anlægget, der skyldes forhold i anlægget. Prisen er derefter og ligger på mellem 8 og 12 % af købsprisen om året.

Med tiden er edb-systemerne blevet mindre og kraftigere, men samtidig mere driftsikre. Der er ikke behov for reparationer og vedligeholdelse i traditionel forstand (smøring, udskiftning), men behov for elektronisk service (fejlfinding, opgradering). De mekaniske dele bliver færre og nedslidning er der sjældent tale om i den forstand, at maskinerne ikke kan mere. Den hastige produktudvikling kræver derimod, at maskiner udskiftes, selv om de er funktionsdygtige.

Den nye definition i datamaskinforsikringen tager højde for udviklingen og indskriver kravet om udefra kommende skadeårsager i den ansvarsbærende bestemmelse. Modsat er kravet om vedligeholdelseskontrakt opgivet. Dette giver en snævrere dækning, men indskrænker samtidig omfanget af sikkerhedsforskrifter. Der koncentrerer derimod om det væsentlige: Holde forsikringstageren skadefri ved uforudsigelige, tilfældige hændelser. Men resultatet af de 2 typer dækning bliver vel i sidste ende det samme.

Codan fraviger de øvrige selskaber for så vidt angår strengheden af kravet om vedligeholdelseskontrakt. I Edb-kaskodækning pkt. 18 fremgår det, at der ikke ubetinget stilles krav om, at der er etableret eller skal etableres en "servicekontrakt".

Kgl. Brand indeholder ikke et krav om vedligeholdelseskontrakt, men oplyser, at hvis en sådan ikke foreligger, bliver det i betingelserne tilføjet, at selskabet alene dækker udefra kommende årsager. I de foreliggende gældende betingelser, må det alligevel undre, at dette forhold ikke fremgår. Således indeholder Kgl. Brand alene følgende 3 sikkerhedsforskrifter:

En forskrift foreskriver, at forsikringstageren og ansvarlige medarbejdere skal holde maskinerne i *god og driftsikker* stand. Det er

usikkert om dette reelt indebærer en vedligeholdelseskontrakt, men kravet synes ikke at være gentaget under den nye definition. Den vage eller brede formulering gør det tvivlsomt, hvad der konkret forventes af sikrede. Hvad er "god"? Det er således svært at sige, at der er tale om en *bestemt* handlepligt. Andet led af forskriften er mere præcis: Fejl og mangler, der kommer til kundskab, skal straks afhjælpes. Dette indebærer, at reparationer, som forsikringselskabet mener er nødvendige, skal gennemføres.

Dernæst kræver selskabet overholdelse af *myndighedernes forskrifter*. For edb's vedkommende kunne der være tale om registerlovgivningen, men det er svært at se sammenhængen mellem denne og eventuelle skader. Andre forskrifter har derimod større relevans, og det strider ikke mod ordlyden at bevæge sig ind på områder som brandsikring, bygningssikring osv. Det må dog igen indvendes, at den ubestemte formulering medfører, at kravet om en *bestemt* forskrift ikke er opfyldt. Offentlige forskrifter er mere en sag mellem myndighederne og forsikringstageren, men det er dog klart, at erstatning for skader lidt i forbindelse med lovovertrædelser, vil stride mod den sikrede interesse, jf. fal. § 35.

Endelig skal forsikringstageren overholde *instruktioner* og anvisninger fra fabrikant eller leverandør om installation, benyttelse, belastning og vedligeholdelse.

Andet er ikke medtaget under sikkerhedsforskrifter, og vil derfor ikke kunne kræves overholdt. Fal. § 51, stk. 1, kræver pålæg *i forsikringsaftalen*. Pålæg kan dog gyldigt aftales særskilt mellem parterne.

Selskaberne udarbejder ofte *anvisninger* for, hvordan virksomheden bedst beskyttes mod tyveri eller skader. Pfa har udarbejdet "Sikkerhedsanvisninger for edb-anlæg og datasystemer" (januar 1985), men indholdet kan alene anses for bindende i det tilfælde, at det er aftalt, at disse anvisninger er sikkerhedsforskrifter. Anvisningerne beskriver, hvor-

dan virksomheden beskytter sig mod skader ved at opstille anvisninger for "Edb-centraler". Anvisningerne er en plan for overordnet sikring af virksomheden mod skader, der har forbindelse med edb, og omfatter bygning, ansvar, adgang, vedligehold, software, kontrol og beredskab. Dette skal mindske risikoen for forsikringsbegivenheder og deres omfang, og midsker risikoen for at skulle erstatte driftstab, udstyr, meromkostninger, ansvar, edb-kriminalitet, genetablering osv., altså et bredt spektrum af forsikringer. I forordet skriver Pfa: "Efterfølgende anvisninger gælder ved projektering af nye edb-centraler eller ved ombygning eller tilbygning af eksisterende lokaler. For allerede eksisterende edb-centraler gælder, at anvisningerne så vidt muligt skal være opfyldte. Anvisningerne har form af rekommendationer." At anvisningerne betegner sig selv som *rekommendationer* ændrer ikke ved, at der er tale om en form for vejledning, hvis efterlevelse ikke har indflydelse på edb-forsikringens dækning. Anvisningen er heller ikke et officielt dokument, som kunne have sat en standard for, hvad "god og driftsikker" stand er. Virksomhederne vil dog kunne drage stor fordel af at følge anvisningerne og dermed mindske risikoen for skade. Forsikring er ikke nok alene!

Det er tankevækkende, at der ikke er indført en sikkerhedsforskrift om *sikkerhedskopiering*. Den kan ikke udledes af pligten til at holde anlægget i "god og driftsikker stand" eller af den generelle culperegulering. Begrundelsen er, at sikkerhedskopiering ikke berører den funktionelle drift. Dernæst ville databærrerdækning være nærved overflødig, hvis kravet blev stillet.

25.2 Fareforøgelser

Selskabet kan ikke med retsvirkning kræve, at forsikringstageren skal anmelde enhver ændring af risikoforholdene = fareforøgelse. Fal. § 45, stk. 1, kræver, at "faren" *bestemt* angives i aftalen, så sikrede ved, hvornår

han har pligt til at anmelde til selskabet. Endelig kræves det, at fareforøgelsen sker med sikredes *vilje*. Overtrædes pligten, er selskabet kun erstatningsansvarlig i det omfang, selskabet ville have tegnet forsikringen, såfremt de ændrede risikoforhold var blevet anmeldt, jf. fal. § 45, stk. 1 og 2. Der kan altså blive tale om ansvarsfrihed eller forholdsmæssig erstatning. Der kræves ikke årsagsforbindelse mellem den ikke-anmeldte risikoændring og forsikringsbegivenhedens indtræden, modsat ved sikkerhedsforskrifter. Derimod skal den ændrede risiko være *relevant* for selskabet. Det vil sige, at den konkrete fareforøgelse skal være egnet til at påvirke selskabets forudsætning om risikoforhold og deraf følgende præmieberegning.

Selskaberne opstiller 3 forhold, der bevirker anmeldelsespligt. Dette gælder ikke Codan, der dog i fællesbetingelserne for erhvervsforsikringen kræver anmeldelse ved flytning, generel fareforøgelse, tegning af anden forsikring og ejerskifte.

Den første anmeldelsesgrund er ved "Forandringer i det forsikrede anlægs konstruktion eller anvendelsesmåde, herunder udvidelser og ombygninger af anlægget". At en ombygning af anlægget skulle være en *relevant* fareforøgelse er svært at se. Det er ikke som ved motorkøretøjer, hvor udskiftning af motor (til en større) betragtes som en fareforøgelse. Selv om kravet i fal § 45, stk. 1, om en bestemt angivet fareomstændighed vel nok er opfyldt, mener jeg ikke, at konstruktionsforandringer bør medføre de retsvirkninger, som følger af undladt anmeldelse af ændrede risikoforhold, jf. fal. §§ 45 og 49, stk. 1. Medfører systemændringen, at risikoen virkelig øges, vil der dog være pligt til anmeldelse.

Omkring flytning af de forsikrede genstande henvises til det nævnte under 2.4 og 25.1. Flytning af edb-anlæg kan anses for en bestemt angivet og relevant fareomstændighed grundet elektronikkens følsomhed.

Forøges faren uden sikredes vilje, er det et

krav, at sikrede anmelder forholdet straks efter, at forholdet er kommet til kundskab, jf. fal. § 46.

Endelig kræves anmeldelse ved ejerskifte, hvilket også er i sikredes interesse, såfremt der er tale om afhændelse. Forsikringen må da bringes til ophør eller overføres til køber. Overtages virksomheden af en ny ejer, må denne sørge for anmeldelse.

25.3 Tabsbegrænsningspligt

Når forsikringsbegivenheden indtræffer, kan sikrede ikke sidde med hænderne i skødet og se på. Er passivitet eller eventuel fejlvaldet aktivitet medvirkende til en forøgelse af skadernes omfang, vil erstatningen blive nedsat tilsvarende.

Den sikrede har en almindelig pligt til at begrænse skadeomfanget, uanset om dette er omtalt i forsikringsbetingelserne, jf. fal. § 52, stk. 1. Det er således kun Kgl. Brand der i pkt. 170.12 medtager dette.

Den generelle pligt vedrører både afværgelse og begrænsning af skade. Kravet om hurtig anmeldelse ved forsikringsbegivenheder er en form for tabsbegrænsning. Selskabet kan derefter hurtigt træffe forholdsregler ved f.eks. at få sagkyndige til at give forskrifter, jf. fal. § 52, stk. 1. De konkrete handlinger, som sikrede forventes at udføre, afhænger af hvem sikrede er. Der må tages hensyn til kvalifikationer og livserfaring. Jo mere man kan, des mere forventes der, jf. "efter bedste evne".

For så vidt angår meromkostnings- og databæredækning opstiller selskaberne konkrete tabsbegrænsningspligter. Pfa og Tryk kræver, at sikrede søger at afværge eller begrænse omkostninger i forbindelse med opretholdelse af virksomheden, ligesom selskabet selv er berettiget til at foretage foranstaltninger med i øjemed.

Efter fal. § 52, stk. 1, skal selskabet erstatte omkostninger ved tabsbegrænsende foranstaltninger. Codan siger i sine betingelser, at "Efter samråd med Codan erstattes rimelige

omkostninger, der afholdes, ...". Her kræves til forskel fra de andre, at omkostningerne afholdes efter samråd. Endvidere stiller Codan betingelse om, at omkostningerne har virkning i dækningsperioden. Omkostninger, der også har en gunstig virkning efter dækningsperiodens udløb, erstattes derfor kun forholdsmæssigt. Alle selskaber undtager dog omkostninger til foreløbige reparationer. Dette kan komme i konflikt med tabsbegrænsningsudgifterne: Er foreløbig reparation medvirkende til skadens begrænsning, bør udgiften erstattes.

Codan og Kgl. Brand er enige om, at de særlige omkostninger skal være rimelige, og efter fal. § 53 skal de være forsvarlige. Derimod begrænser alle selskaberne erstatning af tabsbegrænsningsomkostninger, så at selskabets ydelse ikke kan blive større, end hvis tabsbegrænsning ikke var foretaget. Denne grænse sættes af forsikringssummen. Dette er en fravigelse af den deklaratoriske regel i fal. § 53, stk. 2, men opfylder kravet i fal. § 3 om udtrykkelig aftale. Begrænsningen gælder kun for meromkostnings- og databærer-dækningen, hvilket må ses i sammenhæng med, at der er tale om 1. risiko-dækning, jf. under 3.1.

3. Skadeopgørelse

Skadeopgørelse foretages efter skadens indtræden. Allerede ved forsikringens tegning må det dog vurderes, hvor meget en skade vil kunne beløbe sig til. Viser det sig, at vurderingen ikke er sat højt nok, kan det få konsekvenser for sikredes erstatning, jf. under 3.2.

3.1 Forsikringssum

Forsikringssummen er det maksimale beløb, forsikringsselskabet kan udbetale ved en forsikringsbegivenhed. Der findes dog visse undtagelser fra denne regel, jf. f.eks. fal. § 53, stk. 3. De 3 typer dækning under edb-forsikringen dækker hver sit område af skader og tab, og derfor er det forskellige principper, der skal benyttes ved fastsættelse af forsik-

ringssummen. I det følgende vil de blive behandlet hver for sig.

Under *kaskodækningen* skal forsikringssummen svare til forsikringsværdien: Hvad det vil koste at genetablere edb-anlægget ved total ødelæggelse. Dette består af flere poster. Anlæggets værdi er det centrale og fastsættes til nyværdien, jf. under 3.3. Problematisk i den henseende er, at i modsætning til næsten alt andet driftsudstyr, falder værdien for et nyt anlæg med samme kapacitet og ydeevne over tid. En indekseret forsikring vil derfor ikke være en fordel for forsikringstageren, jf. under 21.1. Det er dog ikke muligt løbende at nedsætte forsikringssummen. Dette modsætter selskaberne sig med den begrundelse, at udgifter til reservedele og reparation ved partielle skader typisk er uforholdsmæssige store i sammenligning med anlæggets anskaffelsespris.

Forsikringssummen består af det totale beløb, der opnås ved at lægge nyværdien af alle forsikrede genstande sammen. Foruden de enkelte maskiner, skærme og tastaturer mv. omfatter dette også basissoftware og databærende medier i uskreven stand, jf. under 21.1 og 21.3, i det omfang dette er meddækket. Nyværdien af basissoftware er det beløb, der vil blive opkrævet fra leverandøren ved installation af kopi. Dette vil normalt ikke være en udgift af betydning. Derimod foreslår Torp 1992 s. 91 en klausul, der sikrer virksomheden, når selve programmerne ikke er beskadigede, men anlægget må udskiftes. I den situation kunne det let tænkes, at programmerne er uegnede til det nye anlæg, og virksomheden må investere i nye med det rigtige programsprog. Klausulen skal derofra sikre, at, at forsikringen bliver anset for en *samlet* forsikring og dermed dækkede et samlet funktionsdygtigt anlæg med programmer. Dette uanset at programmerne ikke har lidt skade. Tankegangen hænger sammen med princippet om skadefriholdelse, jf. under 21.1, og må betegnes som meget relevant.

Oven i disse værdier, vil der påløbe ekstra omkostninger ved indkøb og installation af det nye anlæg. Forsikringsbetingelserne er ikke lige nøjagtig ved angivelse af, hvad der dækkes. I det følgende vil jeg beskrive de mulige omkostninger ved skadesituationen, hvor et nyt anlæg anskaffes, og tage stilling til, hvorvidt der er dækning under forsikringen.

Hjemtagelsesomkostninger omfatter udgifter ved at bringe anlægget til forsikringsstedet. Dette udgøres af fragt og evt. told. Pfa bestemmer i pkt. 8.41: "Transport af maskiner, dele heraf eller reparationsgrej erstattes efter normale takster." Luft- og ekspresfragt erstattes dog kun efter særlig aftale i policen. Dette minder om den traditionelle maskinkaskoforsikring, men er i overensstemmelse med betingelserne hos Codan og Tryg. Kgl. Brand er mere præcis: "Ved dagsværdi forstås genanskaffelsesprisen incl. fragt, montage, told og andre udgifter...", og "Ved nyværdi forstås den efter 180.14 udregnede værdi uden fradrag...", (pkt. 180.14 og 15). På den baggrund kan det konkluderes, at hjemtagelsesomkostninger er omfattet af kaskodækningen.

Indbaksningsomkostninger påløber, når tunge eller omfangsrige genstande flyttes. Dette kan let medføre ændring af porte, vægge, gulv og så videre. I edb-branchen er der ikke megen tanke for udgifter af den karakter længere. Pfa gør undtagelse for "Ekstraordinære udgifter, f.eks. som følge af gennembrydning af mure og gulve, rydning af veje eller lignende, ..." i pkt. 8.41, på samme måde Tryg pkt. 22.10 og Kgl. Brand pkt. 180.18. Codan dækker derimod disse udgifter, jf. Edb-kaskodækning pkt. 14. Resultatet er, at indbaksningsomkostninger på grund af deres natur er irrelevante i edb-forsikring og dermed ikke dækkes, men konkret gøres der undtagelse.

Indkøringsomkostninger opstår som følge af indkøring og afprøvning af nye anlæg. Dette vil påløbe ved ny edb-udrustning, og

omfanget vil variere med mængden af opståede problemer. Ofte vil udgifter hertil være indregnet i købsprisen for anlæg eller programmer. Det naturlige ville være, at der var dækning for udgifter indtil anlægget var tilfredsstillende afleveret, jf. under 222.3. Sikrede skal for så vidt holdes skadesløs, jf. under 21.1, og synspunktet støttes af udtryk som "Selskabet godtgør de normale omkostninger ved istandsættelse af de forsikrede genstande...", Pfa pkt. 8.11, der vedrører partielle skader. Da selskabet har ret til at vælge mellem reparation eller udskiftning, bør valget ikke medføre en forskellig behandling af indkøringsomkostningerne.

Installationsomkostninger har tæt sammenhæng med indkøringsproceduren, men påløber før denne fase. Det drejer sig om montering af anlægget, herunder udgifter til elinstallationer, trækning af kabler og alarminstallationer, der følger af kravene til det nye anlæg, alt med det formål at bringe systemet i samme stand som før. Udgifterne bør derfor være dækket.

Som nævnt under 21.1 indeholder Codan en klar opregning af, hvilke værdier der skal medtages ved opgørelsen af forsikringsværdien og dermed forsikringssummen: I forsikringsværdien medregnes nyværdien af alt: Edb-udstyr, hjælpeanlæg, løse datamedier, løse standardprogrammer samt udgifter til installation og klargøring.

Visse af omtalte udgiftsposter fordrer en skønsmæssig ansættelse. Det er i den forbindelse vigtigt at påpege, at ulempen ved at være overforsikret er langt at foretrække fremfor at være underforsikret. Som regel vil promillesatsen til beregning af præmie iøvrigt falde, jo større forsikringssummen bliver, hvilket kan betegnes som en form for mængderabat.

Codan bestemmer, at ekstra ordinære udgifter omfatter: "Skader som skyldes strejke, lock out, force majeure, over-, nat-, eller helligdagsarbejde samt luft- og ekspresfragt."

Ønskes dækning for udgifter af denne karakter, kræves særlig aftale. Endvidere er der en klausul om, at "Kan reservedele ikke fremskaffes eller kun på uforholdsmæssig bekostelig måde, ydes erstatning i forhold til, hvad det normalt ville have kostet", som gælder uanset om der er valgt tegning af ekstra ordinære udgifter.

Når det gælder meromkostnings- og databæredækningerne, er det ikke nødvendigt at være helt så nøjagtig ved fastsættelse af forsikringssum. Det skyldes, at der er tale om dækning på 1. risiko, hvilket vil fremgå af policeteksten. 1. risiko-dækning er velkendt indenfor mange typer forsikring.

Meromkostninger dækkes med et maksimalt beløb pr. uge eller måned i dækningsperioden, som er en tidsperiode aftalt i policen. I perioden dækkes de omkostninger, der er nødvendige for at opretholde virksomhedens drift, og disse bør fastsættes efter den værste tænkelige situation. Er virksomheden klar med nødplaner, f.eks. aftaler med andre om benyttelse af anlæg og lokaler, kan udgiften lettere estimeres.

Databærerdækningen fastsættes ligeledes efter den størst mulige skadesituation, hvorefter der vil være dækning op til forsikringssummen pr. forsikringsbegivenhed. Efterhånden som virksomheden udvikler sig edb- og sikkerhedsmæssigt, kan der ske ændringer, som berører forsikringssummens aktualitet. Det foreslås derfor, at summen reguleres en gang om året. Af Dansk Forsikringsleksikon 1993 s. 88 fremgår det, at forsikringssummen normalt indeksreguleres som 1. risiko-forsikring.

3.2 Underforsikring

Underforsikring foreligger, når værdien af den forsikrede interesse overstiger forsikringssummen, jf. fal. § 40. Underforsikring gøres ikke gældende ved 1. risiko-forsikring, hvilket er tilfældet for meromkostnings- og databærerdækning. Fal. § 40 er dermed frave-

get. Forskellen til edb-kaskodækning fremgår af forsikringsbetingelserne ved, at underforsikringsklausulen alene medtages under edb-kaskodækningen. I Pfa og Tryg, der bygger forsikringen op om fællesbestemmelser, må en fortolkning føre til samme resultat.

Ordlyden er den samme i alle selskaber: "Hvis det i skadetilfælde viser sig, at den faktiske *nyværdi af et forsikret anlæg* (min fremhævning) er højere end forsikringssummen, foreligger der underforsikring og skaden erstattes kun forholdsmæssigt". Når der erstattes forholdsmæssigt betyder det, at forholdet mellem reel værdi og forsikringssum er afgørende, og det uanset om den konkrete skade er lavere end forsikringssummen. Dermed er der brug for tekniske beregninger af værdien, hvilket i praksis kan volde selskabernes besvær, når bevisbyrden skal løftes, jf. note 87.

Som et praktisk eksempel kan det nævnes, at hvis omfanget af mulige omkostninger til hjemtagelse, installation mv. overses, vil der med stor sandsynlighed foreligge underforsikring.

I edb-forsikring vil det ofte være tilfældet, at der af policen fremgår flere poster eller grupper af maskiner og tilbehør med hver sin forsikringssum og deraf beregnede præmie. For at ikke en enkelt fejl vurdering under en af disse poster skal bevirke underforsikring for alle poster, bestemmes det, at "Indeholder policen mere end 1 position, behandles hver enkelt position som en selvstændig forsikring". Codan medtager ikke en sådan klausul.

3.3 Nyværdierstatning og genanskaffelsespligt

Nyværdierstatning medfører groft sagt, at der erstattes mere end den lidte skade. Den ødelagte maskine erstattes med en ny, og derved vinder sikrede forskellen mellem brugt og ny maksine. Dagsværdien dækker derimod groft sagt alene maskinens brugtværdi.

Fal. § 37 beskriver værdiansættelsen af genstanden. Herefter skal der ved erstatningsberegningen tages hensyn til alder, brug, nedsat anvendelighed mm. med udgangspunkt i værdien for tilsvarende genstand umiddelbart før forsikringsbegivenheden. For edb-anlæg vil nævnte princip kunne medføre meget lave erstatningsydelser helt ude af proportion med det reelle tab. Dette skyldes den hastighed, hvormed edb-teknologien udvikler sig og det dermed forbundne uforholdsmæssigt store værditab på blot få år. Derfor fraviges fal. § 37 i edb-kaskodækningen ved at yde erstatning med udgangspunkt i nyværdien.

Nyværdi beregnes som genstandens genanskaffelsespris umiddelbart før skadens indtræden med rimeligt fradrag for nedsat anvendelighed, utidssvarende konstruktion eller andre omstændigheder. I modsætning til dagsværdien gøres der ikke fradrag for alder og brug. Da edb forældes meget hurtigt, vil der være tale om en unormal lav dagsværdi. Dette giver udslag i et fradrag for nedsat anvendelighed, der skyldes utidssvarende konstruktion og ikke alder.

Indvendingen mod nyværdiprincippet er, at det kan hævdes at stride mod den præceptive regel i fal. § 39, stk. 1, hvorefter selskabet ikke er forpligtet til at udbetale mere i erstatning, end hvad der kræves til den lidte skades dækning. Der antages dog at være et vist spillerum angående erstatningens størrelse, før forsikringsaftalen kan siges ikke at være reel, men derimod en form for gevinstkontrakt, hvilket ikke er lovligt for selskaberne at aftale. Fra kaskoforsikring af biler er princippet om nyværdierstatning godt kendt, og her ydes nyværdierstatning uden fradrag, uanset om bilen er par år gammel. Grænsen for, hvornår der er tale om andet end forsikring, må trækkes konkret. Fuld nyværdierstatning for biler kan derfor kun forsvares i nogle få år efter bilens produktion, hvorefter der må ske fradrag for alder og brug.

Dagsværdiprincippet, fal. § 37, afløses i

edb-forsikring af nyværdiprincippet, men dagsværdien kan alligevel komme til at spille en rolle. Det er stadig ikke meningen, at sikrede skal vinde noget ved en skade, men alene have dækket sit tab. Derfor kræver udbetaling af forsikringsydelsen, at der reelt sker genanskaffelse. Fristen for dette er 1 år, se f.eks. Pfa pkt. 8.71. På den anden side, kan selskabet ikke holde ydelsen tilbage, hvis genanskaffelse ikke sker. Ydelsen tilhører sikrede som modydelse for den præmie, der er blevet betalt for, at selskabet overtog risikoen. Dette løses ved, at selskabet opgør skaden efter dagsværdien, når 1 år er gået. Skulle der senere ske genanskaffelse, vil forskellen mellem ny- og dagsværdi blive erstattet.

3.4 Fradrag

Hermed menes de fradrag, selskabet kan gøre i forsikringsydelsen. Dette er først og fremmest fradrag for nedsat anvendelighed, utidssvarende konstruktion eller andre omstændigheder. Fradrag for nedsat anvendelighed er det mest praktiske at arbejde med og foretages for maskiner, hvis anvendelighed og kapacitet er mindre end for tilsvarende anlæg. Dette skal vel at mærke være baseret på en vurdering før skadens indtræden.

Dernæst vil der for meromkostningsdækningens vedkommende blive tale om fradrag i ydelsen i form af karenstage. Hvor mange dage, der er tale om, aftales individuelt, men det vil mindst være 2 døgn. Perioden løber fra skadetidspunktet til dækningsperiodens begyndelse, jf. under 21.3. I karenstage må sikrede selv bære meromkostningerne, og der er derfor tale om en form for selvrisiko. De øvrige selvrisikobestemmelser bør ikke gælde for meromkostningsdækningen, hvilket Pfa pkt. 9 og Tryg pkt. 25 ellers umiddelbart giver indtryk af. Det kan nævnes, at antallet af karenstage vil påvirke præmien.

Meromkostningsdækningen erstatter ekstra omkostninger ved videreførelse af virksomheden. I denne erstatning kan selskabet

fradrag omkostninger, som sikrede sparer i perioden. Normale driftsomkostninger kan sikrede således ikke få erstattet, heller ikke indirekte. Forsinkes virksomhedens normale genoptagelse på grund af forbedringer, udvidelser, kapitalmangel, offentlige påbud eller lignende, dækkes meromkostninger, der skyldes disse forhold, ikke. Kgl. Brand 60-02 pkt. 210.10 indeholder ikke disse bestemmelser, men grundprincippet er: "Forsikringstageren kan ikke opnå mere i erstatning end hvad der kræves til dækning af det faktisk lidte tab, der omfattes af forsikringen."

For databærer dækning gælder en traditionel selvrisiko for at undgå, at småskader fører til uforholdsmæssig administration. En selvrisiko vil min. være 2500 kr. (1992), jf. note 90.

Edb-kaskodækning indeholder ligeledes en almindelig selvrisiko.

For selvrisiko gælder, at den beregnes pr. forsikringsbegivenhed eller som udtrykt i betingelserne: "af enhver skade". En skade kan omfatte flere tabsposter, f.eks. stjæles ved et indbrud både ram, disketter og øves hærværk på skærme. Det afgørende er, om der er tale om én begivenhed. Følgeskader kan henføres til en bestemt begivenhed. Opstå flere skader uafhængigt af hinanden, er der tale om flere begivenheder. Grænsetilfælde kan opstå, hvor en skade forværres på grund af en ny skadebegivenhed. Forsikringsbetingelserne bestemmer, at der er tale om flere uafhængige skadeforløb, gøres der fradrag for selvrisiko for hver eneste. Dette kan føles urimeligt for den sikrede, der opdager alle skader samtidigt. Derfor er en præcision vigtig i betingelserne, hvilket da også er tilfældet i f.eks. Pfa pkt. 10.20. Endelig bestemmes det, at der ved underforsikring ikke sker en forholdsmæssig nedsættelse af selvriskoen. Dette er der for så vidt intet underligt i, for er der tale om en reel større forsikringsværdi, burde forsikringssum og selvrisiko have været større for at opnå *samme* risikobalance for selskabet i forhold til den betalte præmie.

4. Erhvervsforsikring og dobbeltforsikring

Vedrørende indhold og opbygning af erhvervsforsikringen henvises til Jürgensen 1989 s. 68, Højer og Nielsen 1983 s. 30, Sørensen 1997 s. 133 og 152f og Rasmussen 1996 s. 83.

Konklusionen efter en gennemgang af ovennævnte er, at de 3 basisformer under erhvervsforsikringen (brand, vand og tyveri) dækker løsøre, herunder maskiner, inventar og andet driftsudstyr mod de i parentes nævnte farer. Dette omfatter edb-anlæg. Der stilles ikke krav om, at anlæggene specifikt opregnes på policen, men alt efter virksomhedens størrelse, vil der skulle ansættes forsikringssummer for hver løsøregruppe. Det er nyværdien, eller genanskaffelsesværdien, der erstattes ved skade. Den nye genstand skal være til samme formål, af samme art og anskaffes inden et vist tidsrum. Udgifter til hjemtagelse, montage, installering og indkøring erstattes. Derudover dækkes genfremstilling af datalagre, for hvilket der også indregnes en værdi. Jürgensen 1985 s. 71 omtaler derimod data-dækning som en udvidet dækning. Datalagre forstås som alle elektronisk behandlede data og kan omfatte forretningsbøger og kartoteker. Om datalagre kun er oplysninger, men ikke programmer, er usikkert. Programmer nævnes ikke som eksempel i litteraturen.

Hvis edb-forsikringen meddækker brand- og tyveriskader, jf. 23.11, vil udvidelsen i forhold til en på almindelige vilkår tegnet erhvervsforsikring først og fremmest udgøres af meddækning af skader, der følger af kortslutning, svidningsskader og lynnedslag, med undtagelse af Kgl. Brand, jf. under 23.3.

Forskellen mellem edb- og erhvervsforsikring udgøres endvidere af de forsikringsbegivenheder, der *ikke* skyldes brand, tyveri eller vand. Skade som følge af nedstyrtning af vægge, på grund af f.eks. bygningsfejl, eller beskadigelse ved tab af udstyr, f.eks. som

følge af forskrækkelse, vil alene være dækket under edb-forsikringen. Genfremstilling af data er omfattet af begge, men formodentlig er dækningsomfanget større under databærer-dækningen. Virksomheder, der har sikret deres oplysninger og programmer efter aktuelle standarder, vil ikke have det store behov for en særlig databærer-dækning.

Den største forskel udgøres i forhold til meromkostningsdækningen. Her er der tale om dækning af ekstra omkostninger for at forhindre eller begrænse omfanget af virksomhedens standsning. Dette vil der ikke være dækning for under en drifttabsforsikring, der dækker tabet af driften ved hel- eller delvis standsning. På lang sigt vil det være i sikredes egen interesse, at virksomheden kommer på fode igen så hurtigt som muligt, og at der er dækning for ekstra omkostninger i den forbindelse. Meromkostningsdækning er afhængig af, at edb-kaskodækning tegnes. Virksomheden kan dog vælge selvforsikring gennem aftaler med andre virksomheder om lån af anlæg i krisesituationer. Der vil dog stadig påløbe ekstra rejse- opholds og lønudgifter, erstattet under meromkostningsdækningen, men det er indres, at nat- og helligdagsbetaling som udgangspunkt er forsikringen uvedkommende.

Vil forsikringstager alene tegne edb-forsikring, må han være opmærksom på, om brand-, tyveri- og vandskadedækning er undtaget eller ej. Under alle omstændigheder må forsikringstager være opmærksom på, om kortslutning og svidning er undtaget. Tegnes begge forsikringer, kan der eventuelt blive tale om dækning af samme løse mod samme fare. Forsikringstageren må gøre op med sig selv, om han ønsker at betale "overpræmie", jf. straks nedenfor.

4.3 Dobbeltforsikring

I skadesforsikring kan sikrede ikke få mere i erstatning end hvad der kræves til den lidte skades dækning. Selv om en skade er dækket

flere steder, har sikrede kun krav på (fuld) erstatning én gang. Situationen reguleres af fal. §§ 41-44, og vil blive aktuel, hvis erhvervsforsikring og edb-forsikring begge dækker f.eks. tyveri, i hvert fald for så vidt angår *kaskoskaden*. Selskaberne hæfter solidarisk som eneforsikrer, og sikrede har så at sige valget mellem selskaberne, jf. fal. §§ 41 og 43. Indbyrdes fordeler selskaberne efterfølgende ansvaret ud fra forholdet mellem forsikringernes dækningsomfang, jf. fal. § 42.

Edb-forsikring indeholder en bestemmelse om, at "Er der fastsat i anden forsikringsaftale, som dækker mod samme fare, at ansvaret falder bort eller indskrænkes, hvis forsikring er eller bliver tegnet andetsteds, gælder nærværende forsikring med samme forbehold." Denne klausul ændrer intet ved de netop ovenfor anførte principper.

Grunden til at dobbeltforsikring bør undgås er, at det er urentabelt at betale præmie 2 steder og kun få erstatning 1 sted, med andre ord "overpræmie".

5. Edb og forsikring i øvrigt

Leverandører og programmører kan tegne særlige ansvarsforsikringer, der dækker det erstatningsansvar, som de risikerer at blive påført under udførelse af deres arbejde.

Ses situationen fra virksomhedens synspunkt, når den investerer i nye edb-systemer, er der stor usikkerhed og frygt for data-kriminalitet. Frygten er ikke helt ubegrundet, for der har været straffesager angående dette, men frygten er måske overdrevet. Dette gælder bl.a. skader som følge af "hacking": uretmæssig ændring, sletning, indsyn i og brug af data, og edb-virus, der kan ødelægge systemernes software. De fleste sager har drejet som almindelig økonomisk kriminalitet udført ved hjælp af edb-anlæg.

Der er behov for en forsikring, der dækker skader/tab, som påføres pga. elektroniske fejl eller hærværk rettet mod systemernes. En

basisforsikring i den henseende er under udvikling, men endnu kan der ikke tales om nogen standard. Tryg-Baltica har udarbejdet et tillæg M266 om softwareforsikring til supplement af edb all risks-forsikringen. Denne forsikring dækker næsten alle former for skade på databærere og tab af data. Forsikringsbegivenheden kan skyldes ukorrekt behandling (også learendør-fejl), forsætlig beskadigelse fra tredjemand, elektrostatiske/elektromagnetisk påvirkning og funktionsfejl/beskadigelse fra edb-system, forsyningssystem, ydre enheder eller datalinjer. Databærere dækkes dog kun, for så vidt de er flytbare, jf. under 21.3. Gennem forsikringen opnås dækning for "indre" skadeårsager og "udefra kommende" elektroniske begivenheder (data-kriminalitet). Det kræves dog, at der er tale om uforudsete hændelser.

Det er erfaringen, at edb-kriminalitet hovedsageligt begås af virksomhedens medarbejdere. Derfor eksisterer en særlig edb-misbrugsforsikring: Forsikringen dækker edb-kriminalitet begået af en nærmere opregnet kreds af medarbejdere, hvis de ødelæggende handlinger kan henføres til én i personkredsen. Dækningen omfatter direkte tab, retablering, meromkostninger og erstatningsansvar.

Endelig er det i mange år været muligt at tegne Lloyd's Electronic and computer crime policy, der tilbyder en bred dækning mod skader/tab opstået i forbindelse med edb-systemerne.

6. Konklusion

Edb-forsikring, med de 3 dækningstyper, er opbygget på traditioner indenfor forsikringsbranchen både terminologisk og indholdsmæssigt. Selvom der er tale om en all risks-forsikring, der dækker visse farer, som for 30 år siden havde været umulige at forestille sig dækkede, er den ansvarsbærende bestemmelse meget snæver, og de omfattende undtagelser og betingelser medfører, at dækningsom-

fanget er begrænset til relativt dramatiske begivenheder som brand, indbrud osv. Nogle forsikringer undtager endda brand-, tyveri- og vandskadedækning.

De fleste risici under edb-forsikring dækkes ved en normal kombineret løsøreforsikring, der også omfatter genetablering af data. Meromkostningsdækningen er dog en reel udvidelse, men er betinget af tegning af edb-kaskodækning.

For den almindelige virksomhedsejer vil kravet om pludselig- og uforudsethed i kombination med de omfattende undtagelser formodes at føre til et skuffende resultat: Forsikringen dækker ikke de begivenheder, der typisk tænkes på i forbindelse med edb: Nedbrud, hacking og anden edb-kriminalitet. Dog er f.eks. tilfældig væltning af udstyr dækket, men alt i alt kan forsikringen give en falsk tryghedsfølelse, og det er farligt både for den enkelte og for samfundet som helhed.

De nye forsikringer af software ser ud til at være et skridt i den rigtige retning, og der kan kun opfordres til et ihærdigt arbejde med at opstille rimelige vilkår og udbrede kendskabet til forsikringen. Det optimale ville være en kombination, der dækkede kasko, meromkostninger, tilbehør, data, programmer, elektronisk kriminalitet og underslæb under én forsikring.

En udvikling af edb-forsikringsprodukterne er derfor fortsat nødvendig. Der bør stadig være tale om en all risks-forsikring, men med væsentlig færre ansvarsfraskrivelser end i dag og en opblødning af betingelserne vedrørende flytning og vedligeholdelsesforskrifter. Målet er at få dækket de *særlige* farer, som gør sig gældende ved anvendelse af edb.

Litteraturhenvisninger og noter:

Intresserede læsere kan henvende sig direkte til forfatteren på telefon +45 33 92 43 81 eller ved e-mail: kre@fstyr.dk.